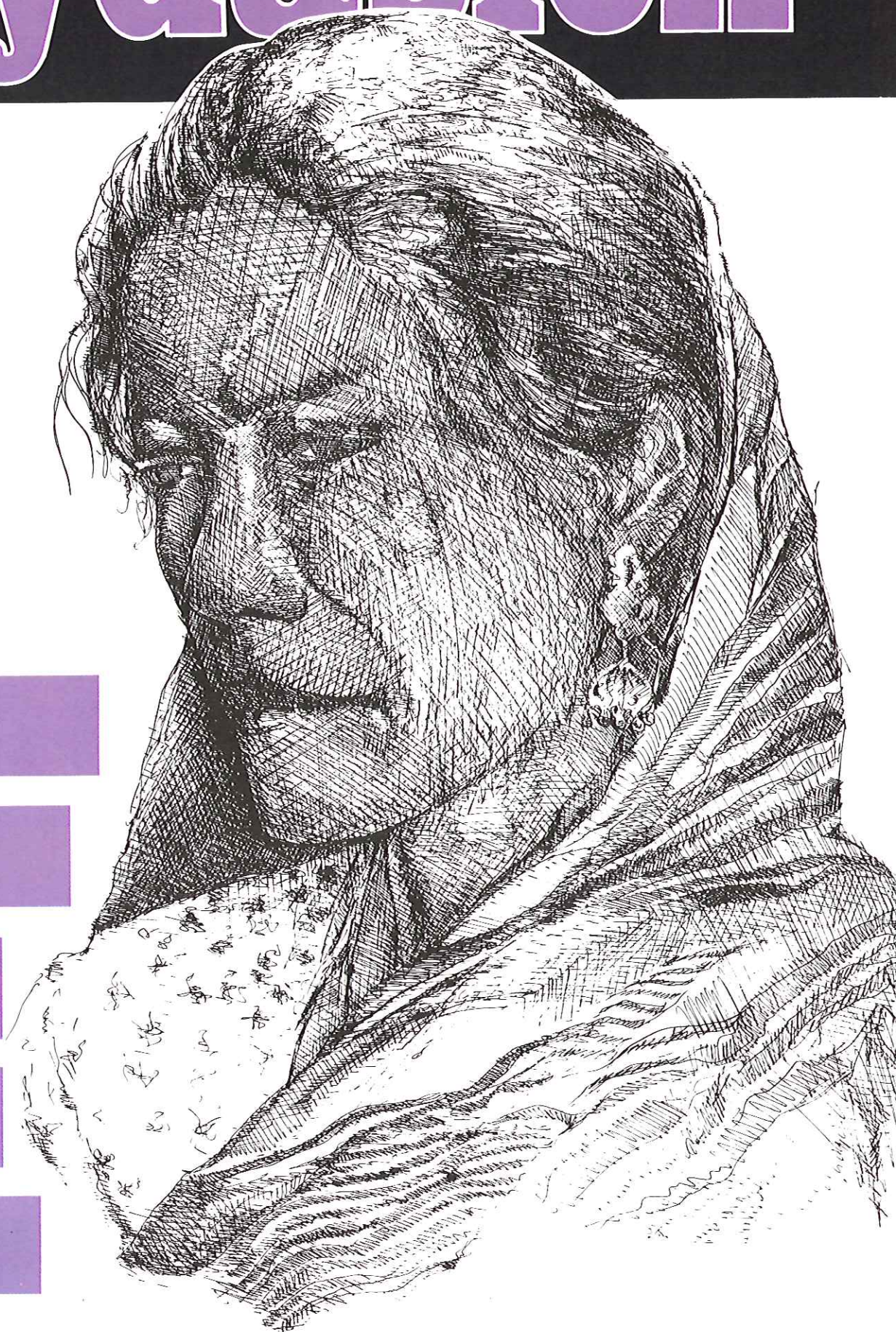

Nr 3 1989 • årg 13 • 20 kr

politisk och kulturell tidskrift

sydasien

**Kvinna i
Bengalen**

**JVP i
Sri Lanka**

**Indiska
spöken**

**Kali Mai -
en tiggare**

**Nya av-
handlingar**

Sydasiens
Box 1625
221 01 LUND

Besöksadress: Råbygatan 5B, Lund

Telefon: 046-13 35 68

Ansvarig utgivare: Thomas Bibin.

Teknisk redaktör: Lars Eklund

Tryck: Grafiska Huset, Luleå 1989.

Fotosättning: Norddistribution, Älvsbyn

Register: Progek, Göteborg.

ISSN: 0282-0463

Prenumeration: För privatpersoner kostar fyra nummer (ett år) 80 kr, för institutioner och utland 100 kr. Vi är tacksamma för stödprenumerationer å 100 kr. Lösnummerpris: 20 kr.

Postgiro: 79 54 96-9 SYDASIEN

Redaktion för detta nummer: Gunnel Cederlöf, Tobias Hellström, Mirja Juntunen, Hasse Karlgren, Kalle Kjellman, Hammett Murphy och William Smith. *Grafisk form:* Hasse Karlgren.

Nästa nummer görs i Lund och utkommer i december. Artiklar och debattinlägg är välkomna. Manusstopp: 10 november 1989.

Kontaktpersoner för Sydasienskommittéerna:

Stockholm: Gerard Rikken, Ringvägen 9 A, 117 26 Stockholm, 08-68 43 71

Göteborg: Thomas Bibin, V Bodarnevägen 3102, 441 26 Alingsås, 0322-511 77

Skåne: Göran Djurfeldt, Kullavägen 3, 232 52 Åkarp, 046-46 08 95.

Sydasienskommittéernas plattform: Sydasienskommittéerna i Sverige har som mål att sprida information om situationen i Sydasien och att stödja de krafter som bekämpar imperialismen, det politiska förtrycket och underutvecklingen i området.

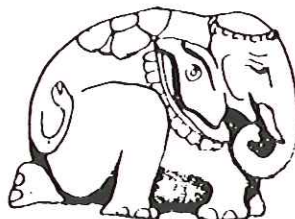
Kommittéerna är fristående från politiska partier och grupperingar i Sydasien och i Sverige.

Illustration till omslaget och sid 3:
Ubaid Syed

sydasien

politisk och kulturell tidskrift

Fazlul Bari	3	Ensam kvinna måste vara stark
Bengaliska risarbeterskor
Peter Schalk	5	Den fosterlandsälskande Vijevara
Sri Lanka
Alex George	10	Traditionell teknologi bärgar tåg
Kerala
William Smith	12	Pretas, chathans och andra spöken
Kalle Kjellman	16	Kali Mai — den förklädda tiggaren
Folke Isaksson	18	Indienbilder
Svenska reseskildringar
Jan af Geijerstam	22	Indisk stålindustri
Nya avhandlingar
Ramesh Menon	24	Matriarkat i Meghalaya
Karlarna gör uppror
Tobias Hellström	25	I Nepal försvinner skogen
Kalle Kjellman	27	Den kämpande antropologen
Stöd till stambefolkning
Johanna Fries	28	Folkmorden i Chittagong
Etnisk konflikt i Bangladesh
	30	Notiser från Sydasien
Ajit Roy	32	Politisk kris för Rajiv
Indisk krönika

Ensam kvinna måste vara stark

När molnen hopar sig på himlen och det börjar regna, återvänder de kvinnliga arbetarna i anläggningen där riset skalas, hem med tomma händer. Men när regnet är på väg får kvinnorna mycket att göra, som soldater kastar de sig över riset som måste skyddas innan det blir vått av regnet.

Då Sarutun först lämnade byn för att ta ett jobb någon annanstans talade man illa om henne. Vålgångsönskare rådde henne att bära slöja.

Hon svarade:

— Ordna först mat och kläder åt mig. Sedan kan vi diskutera slöjan.

Hon litar inte på någon i samhället och bryr sig inte om vad folk säger. Hon går ofta på bio och sjunger, ofta för full hals, och pratar osammanhängande. Detta är hennes skydd mot sexuella närmanden från byns män.

Hennes namn är Sarutun. Hon är 35 år, spinkig med mycket mörk hudfärg. Hennes man, en icke-bengali som inte kunde stå ut med sin dåliga hälsa och fattigdom, har

lämnat henne. Hon har inte hört ett ord från honom under flera år. Sedan dess har hon axlat ansvaret för deras fyra barn. Sarutun bor i byn Naya Nagar, 50 kilometer söder om Dhaka i Bangladesh. Den modiga Sarutun jobbar i en risskalningsanläggning i Madangani.

Det är mycket hårt arbete för dålig betalning. Sarutun har övertagit ledarskapet i kampen för en högre lön och lyckats trots bristen på stöd från ett enda politiskt parti. För att kunna överleva genomförde arbeterskorna plötsligt en dag en vild strejk och demonstrerade på byns gator. Vid åsynen av kvinnornas strejktåg blev anläggningens ägare och byns innevånare slagna av häpnad.

I samband med aktionen sade Sarutun:

— När det regnar får vi inget arbete. Ägarna vill inte att deras ris blir vått. Under sommarmånaderna blöder våra fötter när vi trampar på riset och trots det tjänar vi inte tillräckligt med pengar för att kunna äta oss mätta. Vad ska vi göra? Om det inte finns något arbete går vi alla under.

Så snart regn eller en storm tycks vara på väg, kastar sig en armé av kvinnor över riset. Klädda i sari, blus och underkjol kämpar de för att samla riset på hög och skydda det mot regnet. Varje kvinnas hår fladdrar vilt i vinden omkring huvudet som en fana. Om riset blir vått, betalar ägarna inte ut några löner.

De sprider ut riset med sina bara fötter och rör om det för att få det att torka. Risskalen skär in i deras fötter så att blodet rinner. När de jobbar i den starka solen blir deras kroppar klubbiga av svett och dammet gör att det kliar på hela kroppen. Efter sådana strapatser får de ibland inte ens tre kronor för en hel dags slit. Dessutom lurar de av ägarna som fifflar med böckerna.

Ibland sjunger Sarutun, hon ler och skämtar. Hon sjunger även sånger om sig själv och sitt eget liv som hon har skrivit själv. I hennes röst verkar sångerna oemotståndliga. Även om hon är utbildad i den klassiska musikens grunder, är sångerna fyllda med en känsla för livet.

Sångernas ord är träffande: "vi bränns i

den starka solen, vi blir genomblöta i regnet. Svetten rinner ner från huvudet till tårna. Ägarna har inget medlidande. Med välfyllda magar ligger de på sina mjuka sängar och sover. Vi sliter ihjäl oss, vi lever i misär. Regnet blöter riset och stänker i våra ansikten och gör de trasor vi bär våta. När solen gör himlavalvet glödhet, då torkar vi riset. Men de grymma ägarna visar inget medlidande.”

På dagen torkar Sarutun riset ute på fälten. På kvällen tröskar hon det. Hon jobbar från sju på morgonen till nio eller tio på kvällen. Om det blir ännu senare återvänder hon inte alls hem utan tillbringar natten i något hörn i anläggningen. Hennes hem ligger sju kilometer från arbetsplatsen.

Sarutun var sju år gammal när hennes far dog. Han var dagslönare och lämnade ingenting efter sig. När han dog tillbringade familjen många dagar utan mat. Det fanns inga jobb så modern beslöt sig för att lämna byn och söka arbete någon annanstans. Hon var den första kvinnan i Naya Nagar som lämnade byn på detta vis.

Så småningom fick hon arbete i en jute-fabrik där hon sorterade jute och på så sätt försökte skaffa mat för sina tre barn.

Men inkomsterna räckte inte, så dottern Sarutun tvingades ta ett arbete i ett hushåll som piga. Enligt arbetsvillkoren fick hon inga pengar, bara mat och kläder. Under tiden där blev hon bekant med en medelålders icke-bengali som hon senare gifte sig med. Några år började livet te sig lite ljusare även om deras liv var en ständig kamp mot fattigdomen.

Men under befrielsekriget 1971 dog Sarutuns mor. Därefter började hennes liv falla sönder i snabb takt. Eftersom hennes man var icke-bengali vågade han inte lämna huset och kunde därför inte jobba. Som följd försämrades hans hälsa och slutligen förlorade han förmågan att jobba. Under tiden födde Sarutun fyra barn.

Efter moderns död försökte Sarutuns morbröder driva ut henne ur hemmet. De ville svälta ut henne och göra henne bostadslös. Sarutun gjorde motstånd och gick till kamp mot morbröderna. Då de märkte detta gav de slutligen upp. Sarutun fick vara i fred och kunde åter ägna sig åt att försöka klara livhanken.

Först samlade hon riskorn som blivit kvar på fälten efter skörden, tröskade ris åt andra, hämtade vatten, malde kryddor. Ändå var det omöjligt att skaffa tillräckligt med mat för hennes sjuka man och fyra barn. Hela familjen led av undernäring. En av dottrarna dog, eftersom mannen inte hade råd att köpa medicin. Till slut såg hon ingen annan utväg än att göra som hennes mor hade gjort — att

lämna byn.

De senaste femton åren har hon jobbat på risanläggningen. Sex månader om året jobbar hon för fullt och under ytterligare tre månader finns det arbete då och då. De tre återstående månaderna blir mycket svåra för henne.

— Dessa tre månader lyckas jag överleva bara med Guds hjälp, säger hon.

När hon först började på den nya arbetsplatsen möttes hon av kritik. Männen i byn

klagade över att Sarutun skulle förstöra byns heder om hon lämnade den för att söka arbete utanför. Byrådet diskuterade hennes fall. Många låtsades visa henne sympati, bara för att sedan komma med snuskiga förslag. Sarutun blev rasande och blev tvungen att avvisa deras närmanden. De i sin tur försökte sprida fula rykten om henne i byn.

Varje dag var en kamp. Vissa klagomål brydde hon sig inte om. På sitt självständiga sätt gick Sarutun ofta på bio och sjöng sånger, ibland gnolade hon dem, ibland sjöng hon för full hals. Många trodde att Sarutun hade blivit galen. Andra sade att hennes konstiga beteende var avsiktligt. Sanningen är att detta var hennes sätt att skydda sig mot dessa karaktärlösa skurkar. Hon litade inte på någon i bysamhället och brydde sig inte om vad de sade, men hon sårades när de som hon en gång haft tillit till stötte bort henne och hotade henne. Hon satt hemma och grät över detta.

Sarutun bor i ett enkelt hus, ett rum med halmtak två gånger två och en halv meter. Dörren består av en flätad matta. Möblerna är inte många. En hög av vass tjänar som säng, kuddarna är gjorda av hamprep. Allt hon äger hänger på väggen i rep gjorda av flätade trasor. Hon har två plåtskålar, två järngrytor och en fotogenlampa. Hennes kläder består av två vanliga saris, två blusar och några kläder för barnen.

Trots allt är hon gladlynt. Hon har gjort silversmycken för hennes dotters bröllop och hon drömmer om att ordna en vacker hustru åt sin son som nu jobbar i en affär som säljer begagnade kläder. Hon har bara råd att äta två mål mat om dagen.

Under den senaste översvämningen fylldes hennes hus av flodvatten. Därför planerar hon att bygga bänkar innan nästa regnperiod kommer så att hon kan sova på dem även om huset fylls med vatten.

När jag frågade denna självständiga illiterata kvinna om hon visste någonting om det internationella kvinnoåret, svarade hon likgiltigt:

— Nej, jag vet inte. Vad är det för något?

När jag frågade henne om jämlikhet, sade hon:

— Ingen har kommit hit för att fråga mig om det.

Om kvinnoförtryck och ofredandet av kvinnor sade hon mycket bestämt:

— Regeringen borde sätta ett stopp för det, om inte, blir det demonstrationer. Men om ni (utbildade kvinnor) inte ställer upp, vad händer då?

Sarutun syftar på ett problem i Bangladesh som tidningar ofta nämner: Ensamma kvinnor ute på landsbygden antastas, ofredas och våldtas av "skurkar".

— Vi fattiga har mycket annat att tänka på, vi måste tänka på att skaffa mat för dagen, vi hinner inte tänka på detta. Vi är enkla utbildade människor. Ska ni utbildade inte göra någonting? Om ni protesterar kan ni komma till oss och då ska vi ansluta oss till er. Vad tycker du?, säger hon.

När vår konversation är slut stiger Sarutun långsamt upp. Det är tid för henne att gå till jobbet. När hon lämnar mig, säger hon med ett leende:

— Kom och hälsa på mig igen, så kan vi diskutera, men nu måste jag jobba. Gör jag inte det betalar ägarna mig inga pengar. Då blir jag utan mat.

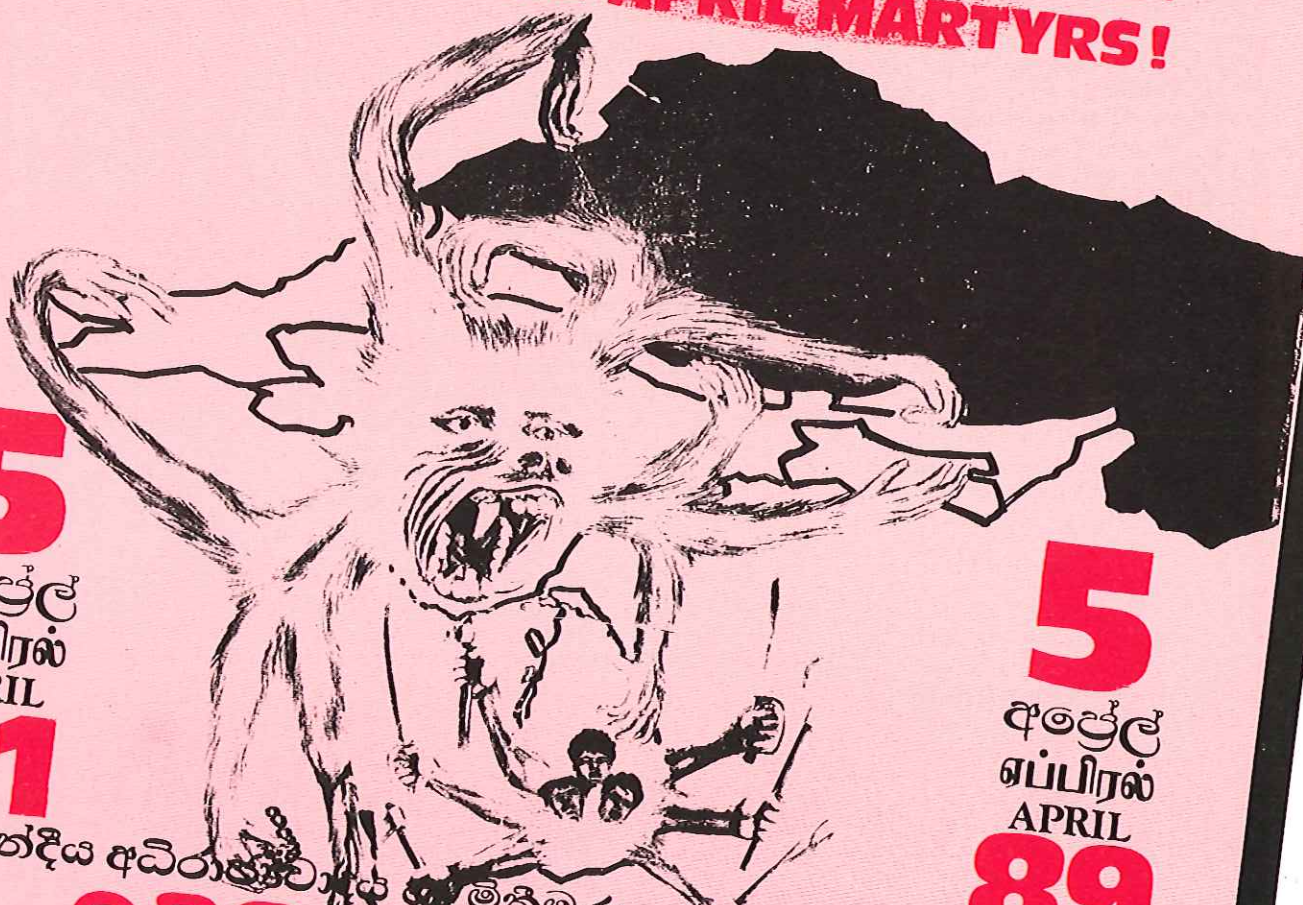
FAZLUL BARI

(Artikeln hämtad från den bengaliska månadstidningen *Jogajog Barta*, mars 1989. Översättning: William Smith)

Den fosterlandsälskande Vijevira

Singhalesisk
nationalism
mot tamiler

අප්‍රේල් වීරවන්ස කමරතු!
ஏப்பிரல் வீரர்களை நினைவுகூர்வோம்!
COMMEMORATE APRIL MARTYRS!

5
 අප්‍රේල්
 ஏப்பிரல்
 APRIL
71

5
 අප්‍රේල්
 ஏப்பிரல்
 APRIL
89

ඉන්දීය අධිරාජ්‍යවාදය මරා දමමු. යු. ආන්. පීය පරදවමු!

මව්බිම මුදා ගනිමු!

இந்திய ஏகாதிபத்தியத்தையும் மற்றும் கொலைகார யூ. என். பியையும் தோற்கடிப்போம்!

தாயகத்தை விடுவிப்போம்!

DEFEAT INDIAN IMPERIALISM & MURDEROUS U. N. P.!
LIBERATE MOTHERLAND!

ජනතා විමුක්ති පෙරමුණ
 மக்கள் விடுதலை முன்னணி
 J.V.F. (PEOPLE'S LIBERATION FRONT)

Om en singhalesisk politiker idagar på sig dutthagamanirollen kan han skrämna tamilerna. När Rohana Vijevira, Janata Vimukti Peramunas ledare, idag

spelar denna roll, och dessutom spårar sin (fiktiva) härkomst till konung Vijebahu I, har tamilerna dubbel anledning att darra. Lyckligtvis känner de breda tamilska folklagren inte till vem Vijebahu var. Vijevira vädjar till dunkla instinkter hos kommunalistiska singhaleser.

Duttagamaniskräcken är dock lätt att framkalla hos tamilerna. Konung Dutthagamani (161-137 f Kr), som på sinhala kallas Dutugamunu, är illa beryktad bland tamilerna för sina härnadståg mot dem.

Det kan vara värt att veta, att hans namn, eller bättre epitet, betyder "den vrede stormannen" och att han enligt legenden i Mahavamsa fick detta epitet av sin far, därför att han redan i sin ungdom visade en otyglad vrede mot sin far, som visat en viss återhållsamhet mot tamilerna. Men i legendbildningen blev denna vrede värderad som en "helig vrede", därför att den riktade sig yttest mot att den singhalesiska buddhismen inte kunde utbredas på grund av tamilernas närvaro på ön.

Det är denna genom dutthagamanigestalten legitimerade "buddhistiska" vrede, som även Vijevira uttrycker. Den har en lång tradition i den politiska buddhismen med Anagarika Dharmapalas (d. 1933) antiindiska folkhets som en nutida utlöpare. Dess envisa föreköms är en förklaring till det tysta stödet för Vijevira hos delar av den singhalesiska folkgruppen och till de många deserteringarna från armén till Vijeviras underjordiska grupper.

— Vijevira och JVP

Rohana Vijevira är ordförande för Janata Vimukti Peramuna (JVP) "Folkets Befrielsefront". Detta parti grundades 1964. Fronten utgjorde från början en gruppering inom den maoistiska flygeln av Kommunistiska partiet, men gruppen och dess ledare utslöts 1966 och bildade därefter ett eget parti kallat just JVP.

Rekryteringsbasen var det singhalesisk-buddhistiska lägre borgarskapets ungdom med grundskole- och gymnasieutbildning, som dock ej kvalificerade för tillträde till några arbeten.

JVP har aldrig haft någon förankring i arbetarrörelsen. Den lankesiska arbetarrörelsen kommer alltid att minnas sveket från JVP att inte delta i, inte ens att stödja moraliskt, generalstrejken år 1980. Denna har en stark förankring i ett jordbruksproletariat, som JVP inte har som rekryteringsbas. JVP-ungdomarna är söner och döttrar till folkskolläraren, till naturläkaren, till handelsmannen, till den provinsiella lägre medelklassen med ett starkt resentment mot överklassen och mot den av väst influerade engelsktalande eliten.

Fram till 1971 opererade JVP i anslutning till Maos och Che Guevaras guerillataktik, men dess ideologi hade redan från början en kommunalistisk singhalesisk anstrykning.

Redan från början fanns där också en anti-

indisk strömning, som kom till uttryck i kritiken av indiskt kapital och indisk invandring på Lanka. JVP förordade fram till 1971 en intensifierad singhalesisk bosättning av tamilska hemländer och betraktade även de statslösa plantagearbetarna av indisk härkomst som ett led i indiska expansionssträvanden.

Lejonflaggan

Den singhalesiska kommunalismen uttrycktes även symboliskt genom att JVP gjorde den "rena" lejonflaggan, som eliminerat symbolerna för de etniska minoriteterna, till sin. De stödde också "endastsinhalaprogrammet" från 1956.

Vijevira tog också kampannamnet "Rohana" och han kom sålunda att heta "Rohana Vijevira", som betyder "Segerns Hjälte från Södern". Detta epitet anspelar på konung Dutthagamani, som enligt singhalesiskt-buddhistiskt synsätt var "segerns hjälte från söder", som efter en utdragen kamp slutligen besegrade tamilerna i Anuradhapura.

Enligt en modern legendbildning hade Dutthagamani som främsta slagkämpe en viss Atulla i sitt mannaforbund. Vijeviras närmaste man kallade sig också Atulla.

Vijevira benämnes även på sinhala *desapremi Vijevira* "den fosterlandsälskande Vijevira". Ordet *desapremi* "fosterlandskärlek" var också namnet på JVPs tidskrift under 60-talet.

Vijeviras slogan på sinhala var *mavbima natnam maranaya* "om inte moderlandet så döden".

Till JVP anslöt sig till en namngiven grupp av buddhistiska munkar, och Vijevira har öppet bekant sig till buddhismen som en livsfilosofi. JVP har en egen buddhistisk tidskrift på pali kallad *Vimuttimagga* "Befrielsens Väg". Den utges av munkar. Tidskriftens namn alluderar till en välkänd buddhistisk dogmatik från 500-talet e Kr, vilken dock lärde försänkningens och inte revolutionens väg till befrielse.

JVP slogs ner 1971 av armén efter ett blodigt väpnat uppror och förbjöds fram till 1978. Vijevira fick en livstids dom, men redan 1977 fick han amnesti. Därefter omorganiserades JVP och deltog rentav i presidentvalet 1982.

1971 års uppror var utförd med ryska revolutionen som förebild, som föreskrev ett plötsligt intagande av städerna över en natt. Denna natt var på Lanka ut-

satt till den 5 april 1971 och triumfen skulle firas på morgonen 6 april. Den kubanska modellen att starta en utdragen guerillakamp från otillgängliga djungelfästen avvisades och just därför är det gåtfullt varför JVP betecknas och betecknar sig som cheguevaristisk.

LTTE däremot har visat att en sådan guerillastrategi är framgångsrik på Lanka. Den kinesiska modellen att skapa befriade zoner på landsbygden och att omringa städerna går inte att genomföra på Lanka på grund av de goda kommunikationerna. Vad som är maoistiskt i

JVP är sålunda också gåtfullt. För mig framstår idag 1971 års uppror som ett stort taktiskt misstag, som var lett av otyglade känslor och ett illusionsmakeri, som till slut kostade tusentals ungdomar livet.

Jag minns från januari 1971, att polisen och armén var redan välinformerad om pågående "stämplingar". Redan i januari var säkerhetstjänsten så nervös, att den ställde mig under bevakning dag och natt efter en anmälan av någon, som påstod att jag var JVP-anhängare. Då hamnade jag första gången i säkerhetspolisens register (Senare skulle jag hamna där som misstänkt vapenleverantör till LTTE!).

Militären och polisen behövde i april bara vänta på attackerna, skjuta och plöja ner ungdomarna i anonyma massgravar. Militär hjälp från Indien, Kina och Korea kom omedelbart.

Då formulerades också första gången som en neologism ordet *trastavadaya* "terrorism" i språket sinhala och användes på JVPs ideologi först och på LTTEs sedan, som formulerades 1976. För att hålla "tigrar" och "lejon" isär kallas de förra i regeringstrognas massmedia idag "terrorister" och de senare "subversiva element".

Ytterst ansvarig för följderna av drömmen av en "rysk" revolution på Lanka år 1971 är Rohana Vijevira.

Under perioden 1978-83 visade JVP, som nu arbetade öppet, ett nytt ansikte genom att revidera, eller bättre skyla över, sina tidigare kommunalistiska teser. Då partiet år 1983 igen förbjöds, återtog dock JVPs ledare genast den kommunalistiska jargongen.

Den anti-indiska hållningen förstärktes och utvidgades till att gälla även fördraget från 29 juli 1987. En av ledargestalterna, Lionel Bopage, som under perioden 78-83 rekommenderade, att tamilerna skulle få självstyre, avpollerades 1983. Då formulerades explicit vad som egentligen alltid varit taktiken i JVP, att mobilisera massorna genom att spela på den singhalesiska kommunalismen, men att kalla sin ideologi för "socialism". Vi skulle kalla det för nationalsocialism.

Lenin stryks

JVP uppvisar även en mångkulturell fasad. I pamfletter och på affischer framhålls, att Lanka består av singhaleser, tamiler och muslimer, att både sinhala och tamil skall vara officiella språk, men samtidigt avvisas varje krav av tamilerna på ett hemland och även varje form av delegering av centralmaktens kompetenser till provinsråd avvisas. JVP stryker de delar av Lenins skrifter, som handlar om små nationers rätt till självbestämmande.

JVP har anklagats för att utöva politiska mord på sina motståndare genom ett bulvanparti som heter Desapremi Janata Vyaparaya (DJV) "Fosterlandsälskande Rörelsen". DJV är i själva verket JVPs militära flygel, som skenbart får leva en autonom existens för att låta JVP vara rumsren. DJVs politiska mord är synnerligen barbariska. Tortyr till döds förekommer, liksom bränning och styckning av lik för att skrämna andra. Vapnen som användes är inte bara pistoler och gevär, utan även knivar och svärd.

Fru Bandaranaike fiskar i grumliga vatten efter Vijevira. (Ur Island)

JVP säger sig kämpa för socialismen, men vi får tolka dess socialism som en nationalsocialism, som förutom en ideologisk likriktning innebär en totalreglering av ekonomin med målet, att ön skall kunna lita helt till egna krafter. All handel med utlandet, all grosshandel inom landet, den tunga industrin och transportväsendet skall bli statliga monopol. Rätten till ägande av land begränsas, alla banker förstatligas och lån från utlandet skall inte återbetalas.

JVPs statsideal är dessutom traditionalistiskt. Det refererar selektivt till en singhalesisk-buddhistisk storhetstid, då öns härskare rentav planerade att tåga mot Indien. Vijevira är beläst och under sina (avbrutna) medicinstudier i Moskva och senare har han säkert kommit i kontakt med diskussionen om vad ett "asiatiskt produktionsätt" eller "en orientalistisk despoti" är. Hans uttalanden går i riktning mot att han under namnet "socialism" vill (åter)införa "ett asiatiskt produktionsätt" på Lanka, vilket gör statsledningen till ägare till all jord.

Jag kan inte låta bli att peka på en modern parallell till JVP i de röda khmerernas ideologi under 1975-78, vilken också uppgavs vara maoistisk. De röda khmererna hade också en traditionalistisk och kommunalistisk utgångspunkt, att återställa det gamla ankorrikets självstyre från åren 802-1432 och att totalreglera ekonomin liksom i ett asiatiskt produktionsätt.

JVP har haft talrika avhoppare, som grundat nya revolutionära organisationer. En tvistepunkt har i regel varit den singhalesiska traditionalismen och kommunalismen hos Vijevira, som enligt dessa avhoppare förrätt den internationella revolutionen. Några av dessa anti-JVPgrupper har nu gått samman i en organisation kallad *People's Revolutionary*

Red Army (PRRA) för att aktivt med våld bekämpa JVP, men oberoende av de "gröna tigrarna" och de "svarta kattorna", som sägs vara arméns dödspatruller.

Analysen av JVP stöter på ett källkritiskt problem. JVP har haft olika ideologier vid olika tidpunkter, representanter för JVP har framfört motstridiga uppgifter och dissidenter och avhoppare har talat å JVPs vägnar. Det finns faktiskt en socialistisk, antikommunistisk, modernistisk flygel inom JVP, som jag omnämnt tidigare i SYDASIEN 3 (1986), 27-29. Men denna är inte representativ för Rohana Vijevira, vars storhetsdrömmar här skall särskådas.

Vijevira och Vijebahu

I oktober 1988 svarade Vijevira skriftligt på några frågor av journalister. Dessa skriftliga svar publicerades på sinhala och i översättning på engelska. Jag utgår nedan från det singhalesiska originalet i min översättning till svenska.

Vijevira skrev som svar på en fråga, om han var rädd för att bekämpa LTTE, som hotar singhaleser i (gränsområden mot tamilerna i öster och norr) som Tirukonamalai, Amparai och Matavacci på följande sätt:

"Nej, absolut inte. Som Dutugämunu åter vi ris i rätt ordning. Den gamla (kvinnan) visade Dutugämunu hur man skulle äta ris ceremoniellt, så åter även vi riset nedkylt i enlighet med föreskrifterna.

Tigrarna utbildades, befalldes, beväpnades och övades i att döda singhaleser av indiska imperialister.

Idag är Jayawardhena-Tondhaman-regeringen agenter för dessa indiska

imperialister. Vi vet mycket väl var vi skall börja och var vi skall sluta striden. Därför, vän, se på utan att bli upprörd.

Liksom vår hjälte och anfader Vijebahu I, som började (sitt segertåg) i Situlpahuva och avslutade (det) i Mantota, har även vårt folk, som tillhör en stormvåg, modet, kraften, styrkan, förutsättningar och kunskapen att inte sluta vid Mantota, utan vid Indraprastapura (Delhi) om det blir nödvändigt."

Vijeviras budskap är riktat till singhaleser, som är väl förtrogna med stickorden "Dutugämunu" och "Vijebahu". De ger dem många associationer, som alla går i en bestämd riktning, mot expansionen och befastandet av den singhalesisk-buddhistiska enhetskulturen på hela ön — och därutöver. Tamilen Thondaman och hans strävan att ge de statslösa tamilerna medborgarskap förkastas därför följdriktigt av Vijevira. Citatet ovan visar klart, att 1988 års Vijevira skiljer sig inte från 1971 års Vijevira med avseende på synen på tamilerna.

I ett land som Lanka, där en levande, traditionalistisk, selektiv, politiskt styrd historieskrivning har 2000-åriga anor, flödar den politiska retoriken i nutiden av historiska referenser. Dessa är i varje fall främmande för SIDA-arbetaren, som förunnats endast tre timmars undervisning i "Asiens kultur" på SIDA:s kursgård i Uppsala före avresan till Lanka. Till bland andra just dessa, som arbetar i Matara, en av Vijeviras aktionsbaser, riktar sig nedanstående informationer.

Vijeviras hyllning av Dutugämunu och Vijebahu är mycket avslöjande för den politik han tänker föra. Redan det faktum att Vijevira idag, liksom redan 1971 i sina

berömda fem lektioner, faller in i den traditionalistiska politiska retoriken, att han hämtar sitt språk ur en konstruerad historia, som han projicerar som en framtid för singhaleserna, visar, att han inte tillhör den maoistiska kulturrevolutionära linjen, som han bekände sig till i början av 1970-talet. Vijevira är helt enkelt en singhalesisk reaktionär traditionalist och kommunalist. Vijeviras vijebahuideal ger en avslöjande kunskap om Vijeviras ambitioner.

Väpnad segrare

Vem var Vijebahu? "Vijebahu" eller "Vijayaba" är sinhala för pali "Vijayabahu", som är ett "vigningsnamn", som burits av icke mindre än sex konungar i Lankas historia. Vijevira klargör dock, att han menar Vijebahu I, som var härskare mellan 1055-1110, alltså under en mycket lång period. Hans vigningsnamn betyder "segerens arm".

Som väpnad segrare över tamilerna och som buddhismens återupprättare har han gått till historien, inte bara i de primära källorna om honom, utan även i utvärderingen av honom av nutida singhalesiska historiker. Dessa pri-

sar honom som "en av huvudarkitekterna av den singhalesiska nationalismen" och som "upphovsman av den singhalesiska friheten".

Vijebahu är också känd under sitt prinsnamn "Kitti". Redan då han ännu var "Kitti" ledde han, enligt krönikan om honom, ifrån söder en väpnad styrka framgångsrikt mot tamilerna, som i den förkoloniala landsindelningen kallades *Rohana* (pali) eller *Ruhunu* (sinhala). "Kitti" lämnade faktiskt i en inskrift på en kopparplatta minnen från denna guerillatid i söder. Han berättar där om motgångar och materiell nöd, men också om hjälp han fått. Det är denna "guerillatid" i söder som Vijevara kanske ser som en parallell i sin verksamhet i nutiden.

Vijevara håller faktiskt till i precis samma trakter som Vijebahu, och Dutugāmunu var inte heller långt därifrån. Sedan dessa kungars levnadstid såg man alltid mot söder för att få befrielse från övermakten. Där väntar idag Vijevara på det rätta ögonblicket. Faktum är att i söder spreds under 1989 DJV-pamfletter, som var kampskrifter, vilka var undertecknade med "Kirti Vijebahu". Denne är ingen mindre än ledaren för DJV och heter i verkligheten Sellaperumage Saman Piyasiri Fernando.

Försvara buddhismen

Låt oss gå vidare i Vijebahus levnadsbeskrivning.

Vijebahu kallar sig själv också i krönikan och i inskrifter för "Sirisamghabodhi" och anknyter därmed liksom flera härskare i Lankas historia till egenskaperna bestånd. Han begick alltså ett rituellt självmord, en s k *ajjhatikāna* "gåva av sig själv", som skall undervisa om att inga bindningar vid livet finns, vilka är överordnade stråvan efter befrielse.

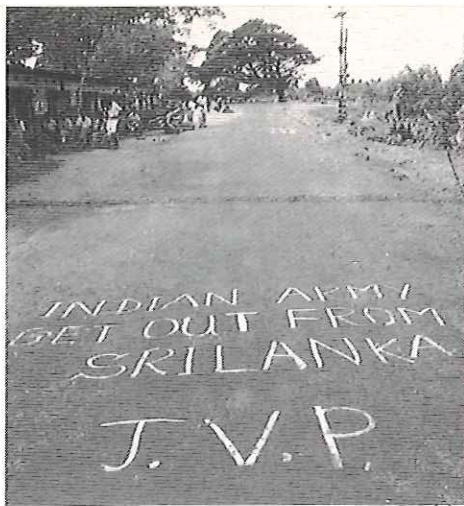
Denne verkade mellan 247-249 och offerade, i legenden om honom, i en självutgivande handling, sitt liv genom att själv kapa sitt eget huvud, för buddhismens bestånd. Han begick alltså ett rituellt självmord, en s k *ajjhatikāna* "gåva av sig själv", som skall undervisa om att inga bindningar vid livet finns, vilka är överordnade stråvan efter befrielse.

Det händer att Vijebahu också benämnes vira "hjärte" rätt och slätt, vilket liksom "vije-bahu" ju inte är långt från "Vijevara" som är "Segerns hjärte".

De viktigaste källorna om denne konung är palikrönikan Mahavamsa, kap 57-60 (= Cula-vamsa), inskrifter och de singalesiska historieverken Pujavaliya och Rajavaliya. De viktigaste historiska händelserna om honom kan ur dessa källor rekonstrueras på följande sätt:

Han föddes omkring 1140, blev ädipada "prins" vid femtonårs ålder, avvärdde de syndiska colaanfallen mot Rohana, tog vinningsnamnet "Vijayabahu" som sjuttonåring, alltså före sin vinning, intog Anuradhapura och blev härskare "under ett paraply" 1073, fastän han styrde från Pulatthinagara (Pollunaruva). Han lät kröna sig i Anuradhapura 1075 och han dog 1110. Förkärleken för Anuradhapura kan förklaras med att staden fortfarande, trots undergången, bevarade sin status av rituellt centrum efter en dryg tusenårig glansperiod.

Målet för mig är dock inte att rekonstruera den historiska Vijebahu. Jag vill återge traditionens bild av honom i de nämnda källorna,

JVP kräver liksom Sri Lankas regering att de indiska trupperna snarast lämnar landet. (Ur *India Today*)

som för övrigt redan är "vinklad" historieskrivning. Den eftersträvar, att med Vijebahu i centrum, fira singhalesernas seger över tamilerna och upprättandet av det singhalesisk-buddhistiska enhetsriket.

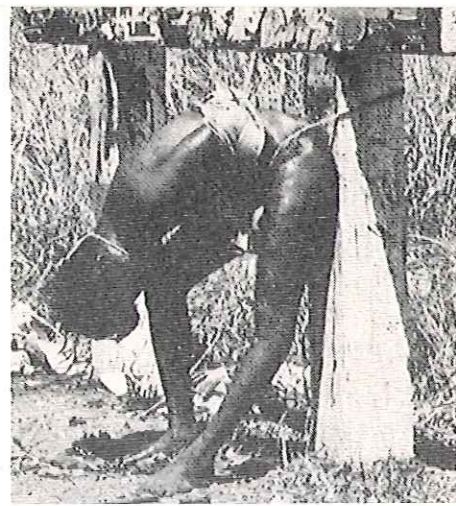
Mahavamsas sammanfattning av Vijebahus bedrift är just att han avlägsnade fruktan för tamilerna hos singhaleserna. Verket gör för övrigt ingen hemlighet av att krönikedelen om honom själv skrevs direkt på hans uppdrag. Det är också uppenbart att den ledande principen för att skildra Vijebahus liv var att taga Dutthagamanis liv i Mahavamsa som förebild. Dennes liv var ju välkänt, därför att kapitlen 20-25 i denna krönika behandlar det utförligt.

vandvat av ett mannaförbund bestående av dödsföraktande krigare, intagandet av den singhalesiska buddhismens centrum i Rajarattha, fördrivandet av tamilerna osv.

Men där finns också en avgörande skillnad, som kan ha lett Vijevara till att komplettera Dutugāmunu med Vijebahu. Medan den förre aldrig ens antyder ett överskridande av Lanka som politisk och militär bas, finns hos den senare klara uttalanden om att underkiva även Indien. Jag skall återkomma till denna skillnad längre ner. I varje fall visar Vijebahus medvetna parallellisering av sitt liv med Dutugāmunus och Vijevaras med båda dessa konungars, att en viss trend i den singhalesisk-buddhistiska historie-skrivningen, som vi kan kalla den kommunalistiska, ständigt ges näring, idag genom Vijevaras "korståg".

Så länge historiker i nivå med rikshistoriker som Nicholas och Paranavitana firar Vijebahu som den singhalesiska nationalismens huvudarkitekt görs han samtidigt till ett ideal i unga människors medvetande. I juni 1989 skriver i folkbildningssyfte Mendis Rohanadheera, som är professor i historia och arkeologi vid universitetet i Jayavardhanapura, att "Vijebahu är en av de största kungarna som regerat detta land. Historien har ristat hans namn i guld som en upphöjd konung, som enade Sri Lanka när han besegrat colas från Sydindien, vilka styrt

JVPs hårda bestraffningar sätter skräck i befolkningen. (Ur *India Today*)

Sri Lanka som en koloni."

Bakgrunden till Vijebahus framträdande i Ruhuna var att år 993 e Kr en sydindisk armé under cola-härskares ledning intog stora delar av norra delen av ön, som traditionellt kallas för Rajarattha, med Anuradhapura som politiskt och rituellt centrum sedan drygt 1000 år. Denna stad plundrades och övergavs av den sydindiska och tamilska hären. Istället användes Polonnaruva som politiskt centrum, från att ha varit en militär utpost inom colariket, som upplevt ett uppsving redan på 800-talet i Sydindien. Tamilerna lät den singhalesiska konungen förvalta Ruhunu fram till år 1017, då de även försökte intaga Ruhunu och då deporterade den singhalesiska kungen till Sydindien.

Armén invaderar

Fram till Vijebahus framträdande 1055 ägde många sammanstötningar rum mellan singhalesiska motståndstyrkor och den invaderande tamilska armén, till dess att prins Kitti lyckades ta makten i Ruhunu, utropa sig som dess konung och ta namnet Vijebahu.

Denne stärkte sin maktställning och drog norrut från Situlpahuva till Mantota. Denna stad var landstigningsplats för resande och invaderande styrkor från Sydindien. En väg ledde därifrån till Pollunaruva. Den som behärskade Mantota kunde därför förhindra invasioner på väg mot Pollunaruva.

Vijebahu gick fram skoningslöst. Han sägs ha förintat inte bara colasoldaterna, utan genast alla tamiler, med rot och gren. I en inskrift av honom från senare delen av sitt liv, framhåller han tillbakablickande, att han fördrev helt mörkret av de tamilska styrkorna.

Av Vijevaras citat ovan framgick, att denne var beredd att också gå bortom Mantota, ända till Indraprastapura (Delhi), om så var nödvändigt. Denna tanke framstår nu inte alls som en förlagen idé, om man vet, att den är en beståndsdel av själva rollen som Vijebahu I. I dennes födelselegend på pali, som delvis är modellerad efter Dutugāmunus, spådde en astrolog, att Kitti skulle bli en stor härskare, och sade, efter en granskning av barnet:

"Även i Jampudipa (Indien) skulle han, tror jag, kunna förena hela området under ett paraply. Hur mycket mer ön Lanka?"

Här antyds ambitioner, som klart formuleras för en av Vijebahus efterträdare, Vikkamabahu I (1111-1132):

"Förutom ön Lanka, förmår han (Vikkama-

bahu) att förena under ett paraply och styra även hela Indien."

I den ovan anförda inskriften och i en annan inskrift uppträtt Vijebahu själv fiktionen, att "han (faktiskt redan) har gjort krigardynastierna i Indien till sina vasaller".

Vijebahus bokstavligen gränsöverskridande ambitioner formuleras nu på nytt, men traditionsenligt, av Vijevira.

Vijeviras inlägg nämner emellertid inte en slående, men något pinsam parallell i nutiden till Vijebahus liv. Vijebahu fick praktiskt taget hela livet slåss även mot sina fränder från den egna folkgruppen. I ett fall berättas, att tre av hans bröder, ledaren för bärarna av statsparaplyerna, förste domaren i riket och den främste handelsmannen förrådade honom till Indien.

Dessa inbördes strider tar sig idag uttryck i JVPs avrättningar av medlemmar ur vänsterpartier, SLFP och UNP, vilka enligt JVP förrätt Lanka till Indien i fördraget från 29 juli 1987.

Men Vijeviras inlägg visar något annat väsentligt om hans sätt att tänka. Han konstruerar en persuasiv parallell eller analogi till colainvasionen i LTTEs verksamhet på Lanka och uppstår därmed sluggerpropagandan, som särskilt Cyril Mathew i den singhalesiska regeringen stått för under första hälften av 1980-talet. Parallelliseringen saknar helt verklighetsförankring, men den har en stark emotionell verkan, därför att den anknyter till redan befintliga fördomar.

LTTE har alltid varit en nationell tamilsk-islamistisk väpnad rörelse. Den har visserligen tagit emot pengar, vapen och utbildning från Sydindien före fördraget från 29 juli 1987 och utbildningen av LTTEs kadror på indisk mark skedde bl a utanför Delhi med den indiska regeringens tysta medgivande.

Sydindiska partier och intressegrupper stödde då "brödernas sak" på ön och gör så fortfarande. Men därefter, när Indiens politik inte passade LTTE, har den tagit till vapen mot Indien och här därmed visat sitt oberoende. LTTEs avrättningar av medlemmar i den tamilska väpnade organisationen TELO år 1986 motiverades också med att TELO hade allierat sig med Delhi.

Vijevira vet naturligtvis allt detta, men han identifierar ändå LTTE med colas, samtidigt som han övertar rollen som Vijebahu, som dock just nu, i bidandets tid,

inte bekämpar LTTE. Vi får tro Vijevira, när han förklarar, varför han inte just nu bekämpar LTTE.

Han vill äta gröten (= LTTE) först när den har svalnat. Just nu bekämpar ju både LTTE och JVP en gemensam fiende, de indiska styrkorna eller deras lankesiska allierade i norr och söder (fastän motivet och målet för detta är helt annorlunda).

Det farliga med Vijeviras persuasiva analogi LTTE/Colombo = colas/Anuradhapura är ju att den med hänvisning till en idealiserad historisk förebild legitimerar att man genast

förintar alla tamiler, med rot och gren.

Den andra stora faran med Vijevira är att han numera ter sig verklighetsfrämmande och sålunda inte öppen för rationell argumentering. Jag tänker inte bara på den av honom återupplivade, ovan anförda, ohistoriska analogin mellan colas och LTTE, utan även på det faktum, att han drömmer om att intaga Delhi, medan Delhis armé faktiskt redan står utanför hans egen dörr med ca 50 000 man.

Våld mot fördraget

JVP brukar ibland jämföras med LTTE, som också med våld försöker att hindra genomförandet av fördraget från 29 juli 1987 och parlamentsvalen. LTTE har också tagit fasta på att det i söder finns en opposition mot fördraget och mot den indiska armén. Prabakaran, LTTEs ledare, får själv säga i ett massbrev från 7 mars 1989:

"... vår väpnade kamp har tänt revolutionens lågor även i Ceylons södra delar, där oppositionen har intensifierats mot fördraget och den indiska ockupationsarmén."

LTTE visar således samma pragmatiska hållning mot JVP som mot den sydindiska hjälpen under M G Ramachandran.

Rykten om ett samarbete mellan LTTE och JVP förmedlat genom Libyen har dock aldrig kunnat bekräftas.

Det finns dock en väsentlig skillnad i attityden till Indien. JVP är verkligen antiindisk och för urskillningslöst ihop olika grupper såsom statslösa plantagearbetare, indiska köpmän och det tamilska Federal Party.

Själva härkomsten från och relationen till Indien diskvalificerar. Framställningen på en propagandaffisch av JVP om Indien som en galen apa med ondskefullt utseende, som en perverterad Hanuman, som implicit gör demonen Ravana på Lanka till en god varelse, påminner mig starkt om den folkhets, som nazisterna bedrev i text och bild mot judar.

Antisemitismen var också helt omfattande den semitiska kulturen. På denna affisch förespeglas också, att det finns en enad lankesisk front bestående av muslimer, singhaleser och tamiler mot Indien.

JVPs antiindianism går ursprungligen tillbaka på fördömandet av Indiens krig med Kina 1962, då Kina spred kritik om Indiens expansionssträvanden, särskilt naturligtvis till maoistiska partier i hela världen. Men JVP gav denna kritik en särskild innebörd, som kom att omfatta politiska, ekonomiska och kulturella förbindelser mellan Indien och Lanka, även t ex visandet av indiska filmer. JVPs antiindianism är radikal och allomfattande liksom anti-semitismen.

JVP anknyter med sin speciella antiindiska hållning till den nutida politiska buddhismens indienaversion såsom den framkommer redan i Anagarika Dharmapalas folkhets och hos framträdande buddhistiska ledare idag, t ex hos den buddhistiska ordensledaren M Pannasiha, som är Dharmapalas trogne lärjunge och som för övrigt har sin hemvist i Ruhunu.

JVPs antiindianism är även den traditionellistisk och har en bred förankring i en populistisk politik även inom UNP, MEP och SLFP. JVPs kritik av Indiens expansionssträvanden i nutiden är bara en gren av anti-indianismen, som delar av den buddhistiska sanghan odat i många hundra år, med rätt eller orätt, i syfte att försvara buddhismen mot Indiens kulturella expansion.

Antiindianismen är som en smittsam sjukdom, som snabbt breder ut sig. T o m regeringsorganet Daily News använde i juni 1989 mycket trycksvärta för att indignerat avvisa anklagelsen, att statens lyxhotell Lanka Oboroj på grund av sitt namn skulle ha indiska delägare. Endast restaurangchefen, verkställande chefen och konditorn var indier, men om dessa framhöll Daily News, att de förhoppningsvis snart skulle ersättas av lankeser!

LTTE har aldrig varit anti-indisk, men blev kritisk mot Rajiv Gandhi och hans rådgivare sedan fredsfördraget kom i juli 1987. LTTE har faktiskt intensiva förbindelser med indiska grupper, främst i Sydindien, men även bland nord-indiska oppositionspartier. Med en ändrad inställning till fördraget skulle LTTE även kunna förhandla med Rajiv Gandhi igen. LTTE har aldrig visat någon aversion mot indisk handel och kultur

LTTE har inte heller visat ambitioner att utrota alla singhaleser med rot och gren, utan vill skilja sig från singhaleserna för att grunda Tamililam. I förlängningen

av Vijeviras identifikation med Vijebahu ligger ju motivationen att utrota alla tamiler, med rot och gren. Det finns inte plats för både LTTE och JVP på ön om inte någon av parterna kompromissar. Deras mål kan egentligen inte förenas. Man kan inte både uppnå en delning och ett bevarande av landets enhet.

Den nuvarande stora koalitionen mellan UNP och LTTE, som i sin målsättning att bekämpa Delhi även stöds av JVP och SLFP, kan på kort sikt säkert mobilisera stora massor bland singhaleserna, men blir i slutändan katastrofal för tamilernas kamp att vinna en regional frihet. IPKF kommer efter ett tillbakadragande ersättas med den singhalesiska armén, som kommer att fullborda offensiven från maj 1987.

Vijebahurollen

Vijeviras politiska mål appellerar till många ungdomar ur redan definierade samhällsgrupper och vissa kända singhalesiska intellektuella, soldater i armén och munkar. Vijeviras politiska mål presenteras i regel som ett uttryck för fosterlandskärlek mot den indiska "invasionsmakten", men Vijeviras identifiering med Vijebahu visar vad saken egentligen gäller, att intensifiera och expandera den singhalesiska traditionalismen och kommunalismen på Lanka.

Denna singhalesiska traditionalism och kommunalism är inte bara en "ventil" för

Traditionell tekr

"Dödsvagnarna" ligger alltså på Ashtamudisjöns stränder och påminner tågresenärerna som passerar om olyckan den 8 juli förra året då 106 passagerare omkom.

Att röja upp efter denna tragiska olycka var mycket svårt. När flera experter med modern utrustning förgäves kämpat med uppgiften tillkallades *khalasi* från Beypore och Chaliyam för att lösa uppgiften.

Många tvivlade på att detta byfolk med hjälp av en handvinsch av trä, några block och vajrar skulle lyckas med en uppgift som ingenjörerna gått bet på, men efter två dagars arbete hade *khalasi* lyckats dra en vagn alldeles intill sjöstranden. De kunde ha lyckats redan den första dagen men då, när de hade dragit vagnen fem meter, tyckte experterna från järnvägen att de kunde ta vid med lyftkran. Men vajern som de fäst vid vagnen gick av och vagnen föll tillbaka till sitt ursprungliga läge, vilket orsakade extra arbete för *khalasi*, men som sagt, nästa dag lyckades de på egen hand släpa vagnen nära stranden.

Den andra tågvarnen drogs in till stranden på en dag. *Khalasi* arbetade från kl 8 till kl 22, med en kort paus vid middagen. Avståndet var 40 meter. Sjön är ungefär 6 meter djup. En tågvarn väger cirka 45 ton.

Efter dessa två bärgningsoperationer anlände den indiska armén för att överta arbetet.

Handkraft

Khalasis utrustning bestod av en trävinsch på en träplatta som var stadigt förankrad på slipers, som i sin tur var nergrävda en dryg meter under jord för att öka stabiliteten. Två långa stänger fördes genom två hål vinkelräta mot varandra nära vinschens topp. På så sätt bildade stängerna fyra handtag. Vajrarna som var

undertryckta kompensationsbehov efter kolonialtidens exploatering. Traditionalismen och kommunalismen tillsammans utgör även den ideologi, som efter självständigheten, med hänvisning till ett ärorikt förflutet, och till karismatiska förebilder, anfördes, för att, enligt regeringens synsätt, rättfärdiga singhalesiska bosättningar i "specialområden". Eller annorlunda uttryckt, enligt ett tamilskt sätt att se, skall traditionalismen och kommunalismen rättfärdiga den singhalesiska kolonialisering- en av tamilska hemländer.

Den singhalesiska kommunalismen och traditionalismen är idag legitimerande ideologi för regeringens redan på det tidiga 1950-talet gjorda planer på att fullfölja, intensifiera och expandera singhalesisk bosättning i "specialområden". Den senaste bosättningsplanen från mars 1988 gäller att ta i beslag ett område i nordöst, mitt emellan den östra och norra provinsen, vid floden Manala "Sandbäcken", som ordagrant redan översatts från tamil till sinhala med Väliyoya "Sandbäcken".

Genomförandet av Väliyoya-projektet medför, att hundratals sedan länge bosatta tamilska familjer, måste lämna plats för singhalesiska familjer, som med regeringens direk-

I juli spårade ett tåg ur nära staden Quilon i Kerala och störtade ner i sjön Ashtamudi. När modern utrustning inte klarade uppgiften att bärga tågvarnarna från sjöbotten kallade man in *khalasi*. I en märklig demonstration av sin teknologiska effektivitet lyckades de bärga vagnarna med relativ lätthet.

bundna till tågvarnen fästes vid vinschens fot. Dessa vajrar gick igenom tre dubbelblock med 100 tons bärfkraft.

När stängernas fyra handtag drogs av 20 män vindade vajern upp sig på vinschen och vagnen drogs ur sitt läge. En person övervakade upprullningen av vajern. Utöver honom och de 20 vevarna fanns 16 riggare som fäste vajern på tågvarnarna och justerade vajerns vinkel mot vagnarna under tiden de drogs mot stranden. Således bestod *khalasi*-manskaper av 37 man.

Basprincipen bakom operationen är blockdragnin, som minskar kraften som behövs för att dra något. De fyra handtagen, som är en del av de två stängerna, fungerar som hävstänger när de vevas. De minskar ytterligare den nödvändiga kraften, men det finns naturligtvis gränser för vad en trästång håller för. Trävinschen görs av ett ovanligt hårt träslag som heter *poovam*, medan stängerna görs av teak.

Khalasis bärgningsteknik var en anpassning av den teknik som de sedan länge använt för att

sjösätta och dra upp fartyg i hamnen i Beypore. En månad innan de bärgade tågvarnar i Ashtamudisjön hade *khalasi* sjösatt ett fartyg på 400 ton i Mangalore.

Khalasi-tekniken är bara en liten del av en mycket bredare sjöfartsteknologi, som var starkt levande i Beypore så sent som på 1960-talet. Beypore hade en unik ställning i den arabisk-indiska sjöfarten. Ännu under 1960-talet byggdes och exporterades segelfartyg från Beypore till Persiska Viken. Dessa fartyg togs varje år upp på land för översyn. I synnerhet borden, som var sammanbundna med rep, krävde en årlig tillsyn. Ur detta behov av att kunna sjösätta och dra upp fartyg på land har *khalasis* teknologi utvecklats.

Brobyggen

Andra arbeten som utförs av *khalasi* är att reparera, lasta och lossa fartyg, samt att bärga fartyg som har sjunkit i hamnen i Beypore.

ta stöd bosättes där, och att en kil slås mellan den norra och östra provinsen, som av tamilerna betraktas som en enhet.

Själva ideologin, som inför omvärlden skall rättfärdiga detta projekt, är den singhalesiska traditionalismen och kommunalismen, som förnekar existensen av tamilska hemländer och som betraktar hela ön som singhalesisk-buddhistisk mark.

hemländer.

Vi har redan hört upprepade gånger om våldsamma tamilska reaktioner på dessa bosättningar, reaktioner i form av utstuderade slakter på ditförda singhalesiska bosättare, inklusive på deras barn. Dessa terroriserande människoslakter, som avser att skrämja bort

bosättare och varna och hämnas på regeringen, kommer sannolikt att upprepas så länge bosättningsprogrammet hålles igång av regeringen.

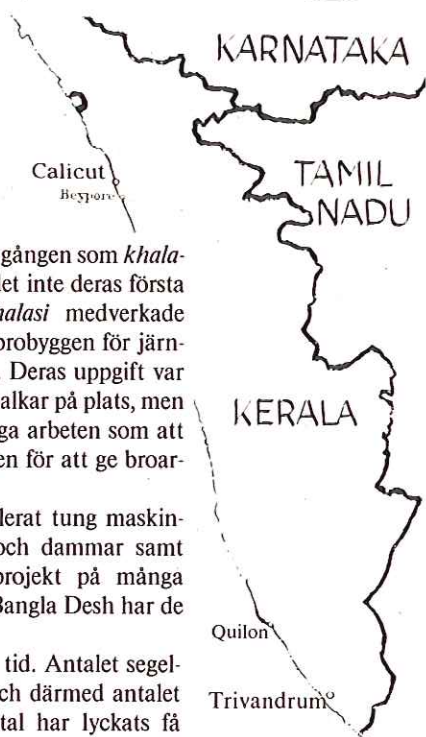
Statsstödda singhalesiska bosättningar i "specialområden" är idag en av huvudorsakerna till konflikten och den singhalesiska traditionalismen och kommunalismen är denna konflikts ideologi.

Manalämi/Väliyoyaprojektet är en del av mahavelprojektet, vars förre ledare, ministern Gamani Dissanayaka, som för övrigt en gång iklätt sig dutthagamanirollen, erhållit många miljoner av svensks skatter som bistånd till att utveckla mahavelprojektet. Vi har därför ett särskilt intresse i att följa detta projekt.

Kollektiv egendom

Vivejira är en sällsynt klarspråkig exponent för denna traditionalistiska och kommunalistiska ideologi, men det vore naturligtvis ett ödesdigert misstag att se honom som en isolerad representant för denna ideologi. Vi skall inte bli offer för propagandan, som framställer JVP som en marginaliserad grupp.

ologi bärgar tåg

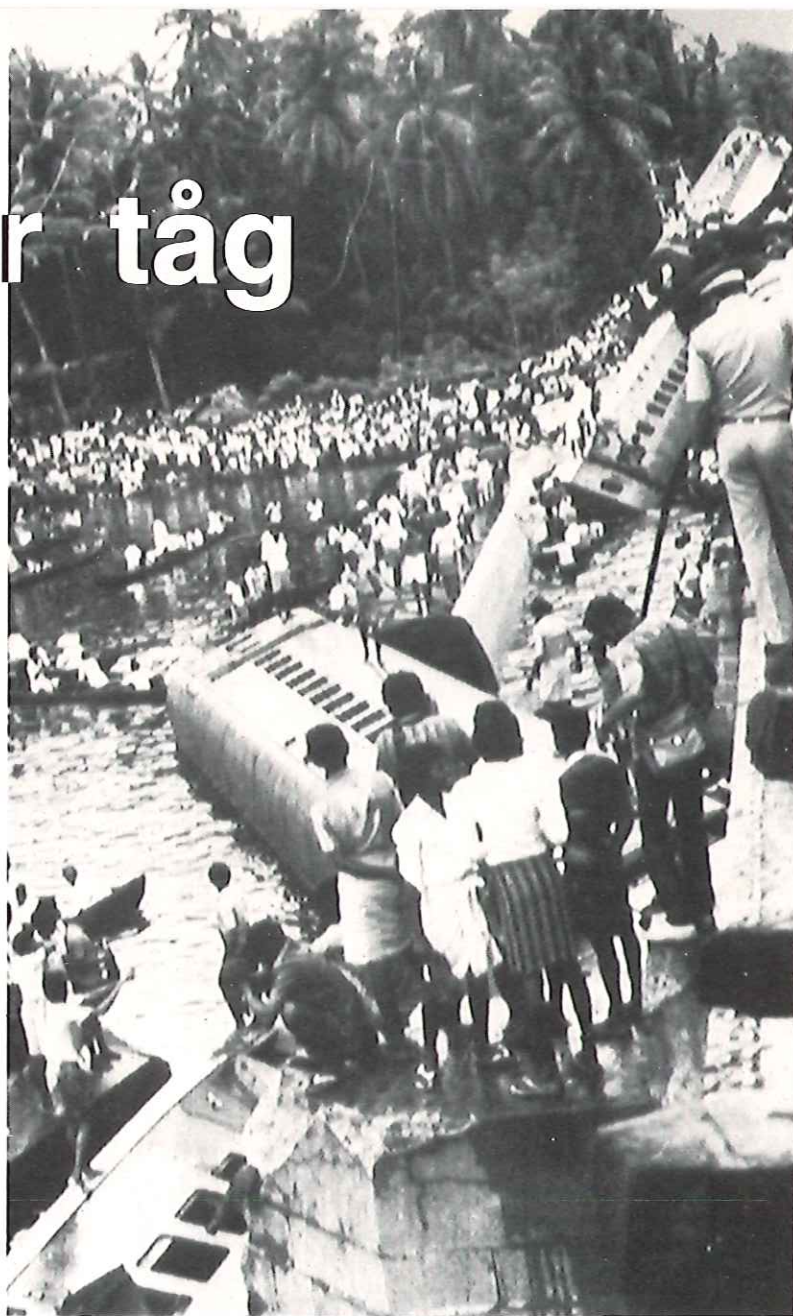
Även om detta var första gången som *khalasi* bärgat tågagnar så var det inte deras första möte med järnvägen. *Khalasi* medverkade under den brittiska tiden i brobyggen för järnvägen långt utanför Kerala. Deras uppgift var då att få broarnas bärande balkar på plats, men de utförde också andra tunga arbeten som att gräva sig ner till berggrunden för att ge broarnas pelare en fast grund.

Khalasi har också installerat tung maskinutrustning vid industrier och dammar samt deltagit i stora byggnadsprojekt på många platser runt om i Indien. I Bangla Desh har de deltagit i järnvägsbyggen.

Men *khalasi* har en svår tid. Antalet segelfartyg har minskat starkt och därmed antalet arbetstillfällen. Bara ett fåtal har lyckats få anställning vid järnvägs- och fabriksbyggen. Men med lite god vilja och med lite reklam från järnvägsmyndigheterna och industrin borde många fler kunna få anställning. Då skulle *khalasis* stora yrkesskicklighet och deras enkla utrustning komma till värdefull användning också i framtiden.

ALEX GEORGE

Ingenjörerna med sin moderna utrustning misslyckades med att dra upp järnvägsvagnarna ur vattnet efter den svåra tågolyckan. Khalasi-folket lyckades bättra med handkraft.

Vivejira är ingalunda isolerad. När han nu fördöms, hans anhängare jagas och dödas av dödspatruller, får vi inte glömma, att Vivejiras ideologi, vad gäller dess utsagor om tamilerna, är starkt traditionsbestämd och därmed kollektiv egendom för den singhalesiska folkgruppen.

Hans förebild och identifikationsobjekt Vijebahu hyllas ju inte bara av honom och några nutida rikshistoriker, utan han upptar också fyra kapitel i rikskrönikan Mahavamsa, som är singhalesernas officiella rikshistoria.

Det behövs ett långsiktigt ideologiskt arbete för att oförtröttligt motverka detta arv, och lyckligtvis finns många hoppningivande singhalesiska individer och grupper på Lanka, vilka redan utfört en ideologikritik. Jag tänker särskilt på forskare som Kumari Jayawardena i *Social Scientists' Association (SSA)*, på människorättskämpar som Charles Abeysekere i *Movement for Interracial Justice and Equality (MIRJE)*, men även på delar av den politiska singhalesiska vänstern under ledning av chefideologen Dayan Jayatilleke de Silva. De representerar det bästa på Lanka idag och de behövs vårt moraliska stöd.

Vivejiras ideologi stödjer också regeringens oniseringsprogram, och hans antiindianism,

vad gäller IPKF och indisk handel, sammanfaller med vissa singhalesiska politikernas intressen. Det finns sålunda en bred intressebas för att upptaga Vivejiras ideologi i en "tukta" form.

Vivejiras ideala vijebahuroll kommer att föras vidare, särskilt i söder, även utan Vivejira. Denne Vijebahu och dennes återupplivande genom bl a Vivejira, ger oss dock ett lämpligt tillfälle att granska denna roll såsom ett moment och monument i den nutida singhalesiska politiska kulturen, som gick, går och kommer att gå från konflikt till konflikt.

Vijebahu är på intet vis marginaliserad, som t ex vår egen Karl XII. Vijebahu firas inte vid en årsfest av några excentriska individer, utan är ett ideal för en militant, singhalesisk massrörelse, som utnyttjas maximalt av politiker som Rohana Vivejira även inom ett bredare nationalistiskt-singhalesiskt politiskt block, som består av främst UNP, SLFP, MEP och JVP. President Premadasas uppriktigt menade maning att genom samråd, kompromiss och enighet uppnå fred är som en röst i öknen.

PETER SCHALK

LANKA

Tidskrift om lankesisk kultur

3 (1989)

Utgivare: Peter Schalk September 1989

LANKA

Tidskrift om lankesisk kultur

Eva Hellman
ANAGÄRIKA DHARMAPÄLAS BUDDHISMUPPFATTNING

Jean Arasanayagam
NALLURHÖGTIDEN I KANTACÄMLI KOVIL I YÄLPPÄNAM (JAFFNA)

Kārttikēsa Cvatampī
TAMILERNAS RELIGÖSA MUSIK

U. Cera
TVÅ DINTER

Anonjmas
GLIMTAR FRÅN LIVET I YÄLPPÄNAM I JUNI 1989

Uvula Phādu
TILLBÄSKÄDLICK PÅ INDIENS POLITIK I SRI LANKA

Jörgen Schöningh
RAFFORT FRÅN EN KONFERENS OM FORSKNING OM SRI LANKA

Amody International
SAMMÄNFATTNING AV LÄGET FÖR DE MÄNSKLIGA RÄTTIGHETENA PÅ SRI LANKA

REDAKTIONSADRESS

Lanka

Buddhistgatan 17

754 49 Uppsala

Tel. 010-25 26 82

FRIS OCH BESTÄLLNING

100 kr halv (1989/90 nr 3-4)

Beställes genom följande på nr 437 02 30-8

Tidskriften Lanka utges i september och mars.

ISSN 1160-0682

Bland Pretas och C i spökenas

Den indiska spökvärlden är komplex och har djupa rötter. I de tätbefolkade städerna ryms inte så många spöken, men i byar på landsbygden florerar ett rikt urval. Sjukdomar, olycka, oförklarliga händelser — alla har de sina spöken, och alla kräver de sin behandling.

Spöken är en levande verklighet för bybor, medan stadsbor får nöja sig med att läsa om dem i böcker och tidningar, som säljs i stora upplagor.

Det indiska intresset för spöken har djupa rötter. Bland de gamla buddhistiska skrifterna finns det en bok, Petavatthu, som handlar enbart om de olika klasserna av spöken, deras väsen och deras beteenden. Enligt hinduer utspöken guden Shivas följe, och en av Shivas vanligaste titlar är Spökens Herre, Bhutanat-ha.

Idag, åtminstone i de mera avlägsna delarna av landet, särskilt bland stambefolkningen och de lägre kasterna, är tron på spöken lika levande som förr. De mer utbildade nöjer sig med att läsa de spökhistorier som trycks i stora upplagor.

Farliga spöken

Som mycket annat i Indien, är spökens värld mycket komplex. Man kan dela in dem i två stora grupper: spöken som är avlidna människors själar, och de spöken som helt enkelt är en annan livsform, en ras, som indierna säger.

Spöken förekommer i en mängd olika former, och var och en av dessa har sitt eget namn. Enligt folktron är spöken alltid farliga. Vissa typer ställer bara till obehag, men de flesta kan vara livsfarliga, och många dödsfall tillskrivs spökens verksamhet. Det finns manliga och kvinnliga spöken, muslimska spöken, kristna, hedniska och hinduiska spöken, de sistnämnda är även uppdelade i kaster.

Uppfattningar om spökens beteendemönster, utseende och uppdelningar varierar från landsdel till landsdel. I Assam, till exempel, tror man att spöken är lika långa som palmträd (det vill säga tre meter), tråds mala och kolsvar-ta till färgen. På dagen bor assamesiska spöken i träd, och på natten vandrar de runt och skrämmer slag på dem som är oförsiktiga nog att våga sig ut efter solnedgången. Dessa spöken föredrar ödsliga, smutsiga ställen, såsom likförbrännings- eller begravningsplatser, avfallshögar och gamla ruiner. De äter ris och annan människoföda men har fisk som sin favoritträtt. Därför pratar ingen om fisk på natten. Själva ordet lockar.

Nervsammanbrott

Det vanligaste spöket i den sydindiska delstaten Kerala heter cathan. En cathan, som är osynlig för det mesta, påminner om den västerländska poltergeist, eftersom cathans brukar slänga stora stenar på hustak och blanda dynga i maten. På natten knuffar de folk ur sängar eller klipper av deras hår. Förutom dessa spratt förorsakar de otur och sjukdomar, och är följaktligen mycket fruktade. Det händer ofta när en cathan spökar i ett hus, att de boende drabbas av nervsammanbrott.

Keralas cathans behärskas av en obestridd ledare som heter Kuttichathan. Man säger att

kuttichathan är spöket av en dvärg som dog när han högg av sitt finger med en lie under skördetiden, eftersom kuttichathan tar denna form när han materialiserar sig. I staden Antikad står ett vackert litet tempel, där kuttichathan betjänas av sina egna präster.

Ännu farligare och mycket fruktad i norra Indien är chural som är spöket av en kvinna, som dött i barnsäng eller under graviditeten. En chural är särskilt farlig för medlemmar av sin före detta familj.

Bakåtvända fötter

Churalen, liksom många andra spöken, kan ta olika skepnader. Men är man uppmärksam, kan man lätt känna igen henne, eftersom hennes fötter alltid är bakåtvända.

Vanligtvis tar churalen formen av en vacker kvinna, som på natten ägnar sig åt att förföra unga vackra män. Den som äter maten hon bjuder på, blir hennes slav.

I Indien berättas spökhistorier flitigt. De handlar om det som man har hört eller har upplevt själv. För ett tag sedan berättade en indisk bekant — en högtbildad person, bosatt i Europa sedan tjugofem år — följande historia:

Under ett besök i Indien beslöt jag mig för att tillbringa några dagar i byn där jag växt upp. Första natten av vis-

hathans värld

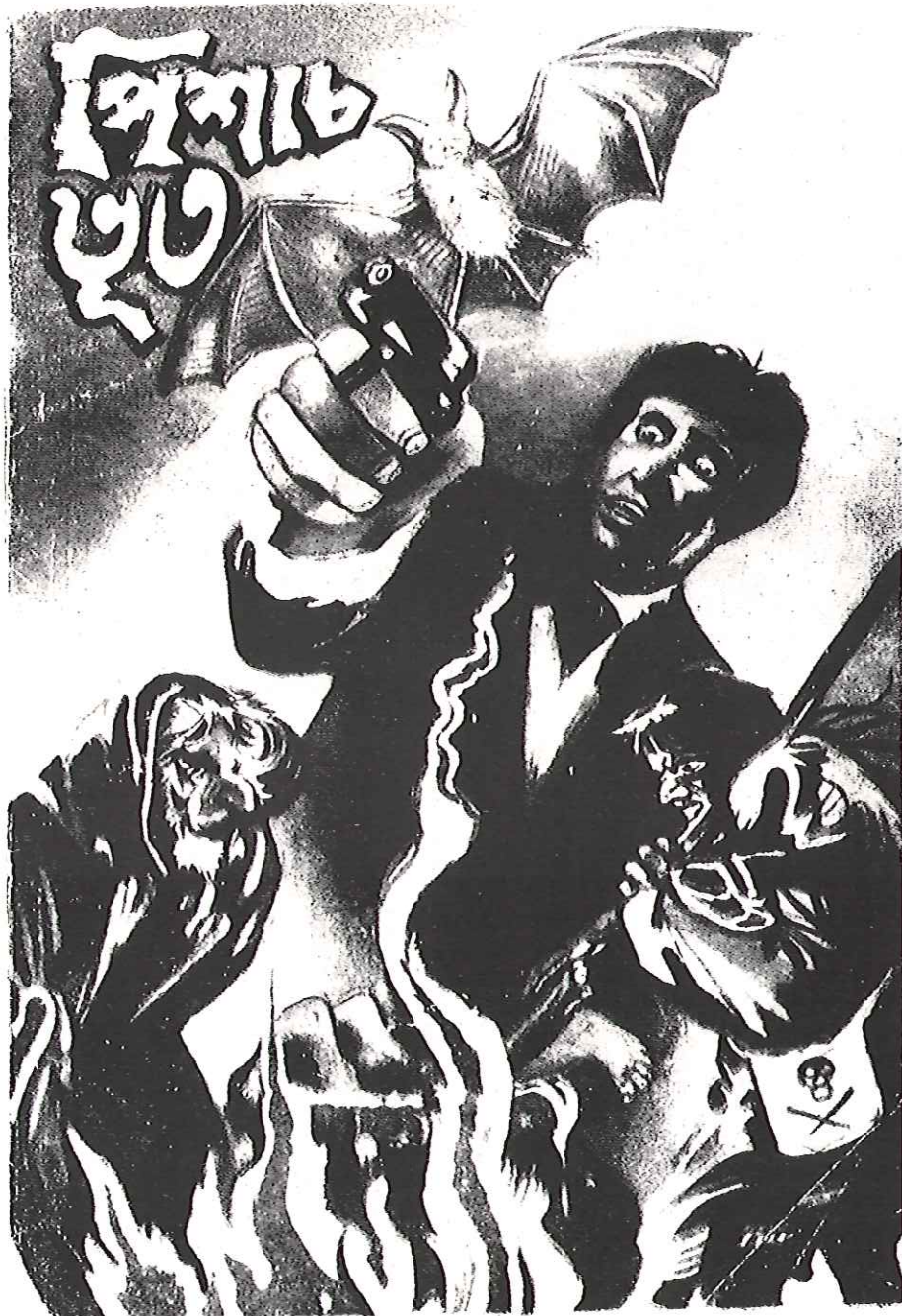
telsen när jag låg och sov, vaknade jag mycket sent på natten, och såg att någon satt på sängkanten och stirrade på mig. Överraskad gned jag mig i ögonen, och kände igen en barndomsvän, som jag inte hade sett på många år. Vi talade en stund om barndomsminnen, och sedan föreslog min vän att vi skulle fortsätta konversationen under en promenad. Jag gick gärna med på det och klädde på mig och vi lämnade huset tillsammans.

Men medan vi gick, började jag få en kuslig känsla av att något var fel, och jag blev mer och mer nervös. När jag märkte att min barndomsvän målmedvetet ledde mig mot kanalen utanför byn, greps jag plötsligt av panik, och sprang tillbaka till huset utan att vända mig om.

Nästa dag frågade jag byborna om vännen, och de berättade att han hade dött flera veckor tidigare.

Ghostlore

Som spökhistoria är denna berättelse inte så märkvärdig, men den gjorde mig nyfiken, och efter lite forskning i böcker om indisk ghostlore, upptäckte jag att hans berättelse stämde mycket bra överens med beskrivningen av en art spöken som heter dot, som är hemmastadda

i nordöstra Indien där byn låg.

Enligt boken brukar dotspöket ta skepnaden av det tilltänkta offrets vän, och besöka honom mot gryningen, och föreslå en nattlig promenad. Offret leds till närmaste vattendrag. Så snart de kommer fram, tar doten sin riktiga form, och växer i storlek till dess offret blir stel av skräck. Då kan han lätt bli besatt av spöket.

Boken förklarar vidare att en dot i sitt naturliga tillstånd är tre meter lång, kolsvart och har en klabbig, geléaktig kropp med långa spikliknande fingrar.

Vad man är mest rädd för, är inte så mycket att möta ett spöke öga för öga, utan för besattheten som kan bli följden av ett sådant möte. Blir man besatt, då blir man sjuk. Och om man

inte lyckas driva ut spöket, kan det sluta med döden.

Medicinman

Fortfarande, på mera avlägsna ställen i Indien, ställer många sig skeptiska till konstiga västerländska teorier, om att sjukdomar förorsakas av mystiska småkryp kallade bakterier eller virus. Blir man sjuk är det klart att det beror på att man är besatt av ett spöke eller förhäxad! Följaktligen konsulterar man byns medicinman vid sjukdomsfall för att reda ut sjukdomens orsak. Det gäller även sinnessjukdomar eller helt enkelt "konstigt beteende". Namnet på sådana medicinmän varierar från

språk till språk, men här ska vi använda beteckningen "baiga", som används i hindi-talande områden.

Ett typiskt fall av ett konstigt beteende noterades för några år sedan av en antropolog i Chattisgarh i norra Indien. Under en pågående bröllopsceremoni, steg plötsligt brudgummen upp från sin plats bredvid bruden och lämnade lokalen.

Bröllopsgästerna blev chockerade, men misstänkte spökeri och skickade därför genast efter byns baiga. Baigan hann ikapp den flyende brudgummen, och frågade honom varför han avbröt ceremonin. Mannen svarade att han inte visste själv, han kände sig helt enkelt tvungen att gå därifrån. Den skickliga baiga kunde då ställa en snabb diagnos: mannen var besatt av ett spöke. Baigan drev ut det, och ceremonin kunde fortsätta efter det korta avbrottet.

Besatthet yttrar sig mest i olika sjukdomssymptom. Vilka symtom som uppstår, beror på vilket sorts spöke det rör sig om. Baigas i Assam noterar, att när man är besatt av ett spöke som heter peret, plågas man av klåda och bölder; ögonen på en som är besatt av chamon-spöket blir gula; är man besatt av ett bura-dangaria får man smärtor i huvudet, bröstet, höfterna, armar och ben; ett khetar spöke besätter barn, som får epilepsi-liknande anfall; ett prasuta anfäller gravida kvinnor, vars armar och ben sväller upp, de blir dåsiga och får feber; en person besatt av ett datial får smärtor i tinningarna som kan vara i tio dagar; ögonen på spöket panimangalas offer blir blodröda, de blir sinnessvaga och leker i smutsen med trasor och

avfall, och så vidare.

Första steget i baigans behandling, är att identifiera det ansvariga spöket. Detta kan ofta göras genom att fråga ut den besatte, som svarar med spökets röst. Vissa baigas hävdar att varje sorts spöke talar en egen distinkt dialekt. Följdaktligen vet man vilket spöke det handlar om så snart spöket svarar. Enligt alla

källor talar de besatta med en ovanligt låg nasal röst.

Behandlingen som sätts in beror på vad det är för sorts spöke personen är besatt av. Bote-medlen omfattar olika örter och plantor, kryddor, mera exotiska mediciner, som pulveriserade insekter, eld, eller helt enkelt prygel till dess spöket lämnar kroppen. Det händer då och då att patienten dör av behandlingen.

En dot, till exempel, är mycket rädd för senapsfrön och fiskekrokar, därför ingår senapsfrön alltid i baigans behandling av en som är besatt av en dot. Barn skyddas mot dem, genom att de förses med en fiskekrok på ett halsband. Men viktigast är mantras eller "trollformler", som ingår i utdrivningen av alla spöken.

Baigans yrke kan ibland vara farligt. I mars 1982 utbröt en tyfusepidemi i en Santal by (Santals är ett stamfolk) i delstaten Västbengalen. Olyckligtvis hade även dottern till Hodo, byns baiga, drabbats av sjukdomen. Därför konsulterade byborna baigan i grannbyn. Grannbyns baiga förklarade för dem att det spökade i Hodos eget hus. När man talade om detta för Hodo, lovade han att han skulle driva bort spöket följande natt. Han skulle, sade han, utföra en magisk rit över en vattenfylld kruka och sedan sparka omkull krukans. Då skulle spöket ge sig av i riktningen dit det utspilda vattnet pekade.

Hans förslag skrämde många bybor, eftersom Hodos hus stod mitt i byn. Man var naturligtvis rädd, att spöket bara skulle förflyta sig från Hodos hus till det egna. Natten innan Hodo skulle utföra ceremonin, bröt sig några maskerade män in i hans hus och slog ihjäl honom. När polisen undersökte mordet, berättade Hodos dotter att hennes feber försvann efter faderns död. Hon övergav huset, och mördarna hittades aldrig.

Eftersom spöken har sådana krafter, är det bara naturligt att andra försöker kontrollera och utnyttja dem. Det mest slående exemplet på detta, är personer som bokstavligen förvandlar sig själva till spöken, för att utöva hämnd.

Ett fall, rapporterat i indiska tidningar, ägde rum i en by som ligger 64 km utanför Bangalore

i den indiska delstaten Karnataka. En 25-årig flicka, som var mycket kär i en ung man, begick självmord när han inte besvarade hennes känslor. Därefter knackade det på dörren till den unga mannens hus varje natt. Men när man öppnade dörren, möttes man bara av en vindpust.

Orolig tog den unge mannen kontakt med en baiga som instruerade honom att öppna dörren själv nästa gång det knackade. Mannen följde baigans instruktioner och öppnade dörren själv. Så snart han gjorde det, materialiserade sig flickan, hypnotiserade honom och ledde honom ut i den mörka natten. Men baigan hade gömt sig utanför och kastade en förtrollad citron på spöket, som försvann och aldrig återvände.

Ett annat känt fall, som också det ägde rum i Karnataka, kallades av tidningarna "skräddarens hämnd": En pojke klagade över bröstsmärtor och ständig huvudvärk. Men alla de läkare som hans oroliga släktingar tog honom till, kunde inte ens fastställa en diagnos. Pojken blev sämre och sämre. Ibland sov han ett dygn i sträck, ibland vandrade han runt byn i ett transliknande tillstånd.

När detta hade pågått i fem eller sex år, togs pojken till ett sjukhus i Vellore, där läkarna förklarade att pojken hade en hjärtsjukdom som bara kunde behandlas i Amerika. Eftersom pojkens familj inte hade råd att betala resan dit, skickades han tillbaka till sin hemby.

Slutligen började en vän till familjen misstänka att pojkens tillstånd berodde på trolldom snarare än en hjärtsjukdom, och konsulterade en baiga. Baigan bekräftade hans misstankar. Det visade sig att en skräddare i byn flera år tidigare hade varit kär i pojkens äldre syster. Han ville gifta sig med flickan, men familjen satte sig emot, eftersom skräddaren tillhörde en lägre kast. När den envise skräddaren fortsatte sitt frieri, pryglade några medlemmar av familjen honom för att ge honom en läxa. Förödmjukelsen var så stor, att skräddaren beslöt sig för att hämnas; han mumlade mantras över ett färhjärta och begick sedan självmord.

Six månader senare dog flickan av en hjärtsjukdom, och tre månader därpå dog även hennes föräldrar av samma anledning. Baigan förklarade att också pojken hade drabbats, och att han bara hade några år kvar att leva. Men han tillade att han kunde rädda pojken mot ett arvode av 100 rupier.

Familjen som redan hade betalat många tusen rupier i sjukhusräkningar, gick med på hans förslag utan större entusiasm. Baigan gav då olika amuletter till familjemedlemmarna, vissa blad, blommor, en kokosnöt och så vidare, och bad dem att ställa dessa föremål under pojkens säng. Så snart de gjorde så, föll pojken i trans och började skrika och svära med en egendomlig röst. "Vad kan baigan göra" skrek

han, "jag har redan dödat tre i familjen. Vänta bara till tolvslaget i morgon, då ska ni få se!"

När baigan kom lyckades de trots pojkens frenetiska motstånd, att bada honom i förtrolat vatten, tända eld på olika örter och en mängd chilipeppar, och tvinga pojken att andas in den stickande röken. När pojken vaknade nästa morgon frågade han efter mjölk med sin normala röst. Han drack en liter mjölk, sprang ut ur rummet, gick upp på taket och kastade sig ut.

Lyckligtvis klarade han sig med några blåmärken! När han vaknade, var han åter normal och är i dag fullt frisk.

Förslava spöken

Skrupulösa trollkarlar och tantriker är också mycket medvetna om de ockulta krafter man kan få från spöken, och har därför utvecklat olika metoder att fånga och förslava dem.

Först behövs ett lik. Eftersom det är muslimer, kristna och olika kastlösa grupper som begraver sina döda, är det främst deras spöken som faller offer för sådana svarta magiker. Men det finns dock de som påstår, att man även kan fånga ett hindu-spöke genom att utföra vissa riter över den dödes aska.

Det är viktigt att liket är färskt, eftersom man tror att den dödes själ, fortfarande — nostalgisk efter jordelivet — svävar över liket mellan 10 till 12 dagar efter dödsfallet. Därefter försvinner själen till en högre sfär eller återföds i en ny kropp. Den bästa tiden för att fånga spöken är amasya, en natt utan måne, och allra bäst är asarh amasya, natten utan måne i månaden asarh (juni-juli).

Processen tar 48 dagar. Varje natt besöker trollkarlen gravnen och upprepar en viss mantra 1008 gånger, offerar en tupp och stänker blodet

på gravnen. Det är ytterst viktigt att man uttalar varje bokstav i mantran perfekt; gör man ett fel kan konsekvenserna bli katastrofala, och trollkarlen dödas av det arga spöket, som inte alls vill bli förslavat.

Efter 48 dagar ropar trollkarlen spökets namn, och om han har lyckats, visas spökets närvaro genom en störning i luften eller en kall vind.

I Karnataka fångas gärna ett osynligt spöke som heter karna pisacha, "öra-spöke", eftersom han kan höras men inte synas. Karna pisachas och andra fångna spöken används främst för att informera trollkarlen om allt han vill veta, och med deras hjälp gör han felfria spådomar.

Hembränt i lik

I vissa områden i södra Indien utövar man pretya-vidya, "spökkunskap", för att kunna spå i framtiden. Ett lik grävs upp, man håller hembränt ("country-liquor") i dess mun och reciterar vissa mantras. Därefter tar man ett hårstrå, en fingernagel eller en annan kroppsdel från liket, med vilkens hjälp man sedan gör spådomar. Vissa trollkarlar tar likets huvud och bevarar det i sina hem, så man kan ställa frågor till det när det behövs.

Förslavade spöken används också till mer vardagliga ändamål. I Kerala håller man chatkans fångna i lerkrukor och tvingar dem att utföra olika hushållssysslor; trollkarlens middagsgäster kan ibland bli överraskade när maten serveras av osynliga händer. I Assam används förslavade dots i jordbruk. Svarta magiker kan också utnyttja spöken för mer farliga ändamål, och skicka ut dem för att döda den de vill, ibland mot betalning. Sådana spöken tjänstgör som lejda mördare.

I städerna är spöken mera sällsynta av självklara anledningar. Spöken föredrar ödsliga, isolerade ställen och sådana spökvänliga miljöer finns det inte många i dagens storstäder. I Indiens största stad, Calcutta, finns det inga spöken alls, i alla fall hävdar man det i Ananda Bazaar Patrika, en av stadens ledande tidningar.

Före 1947, säger tidningen, var det gott om berömda spökhäuser i Calcutta men därefter kom den första flyktningvågen, när landet delades i Indien och Pakistan. 1971, under befrielsekriget i Bangladesh, kom den nästa. Miljontals flyktingar fyllde staden till bristningsgränsen och tog varje tum i besittning, och som följd trängdes Calcuttas spöken bort från de platser de hade spökat på så länge.

Spökhistorier

Till tröst läser stadsbor spökhistorier, som trycks i stora upplagor, böcker med titlar som

"Skräcken", "Tågspöket" och "Spökets far". Sådana verk tycks tävla i popularitet med kärleksromaner och thrillers. Även kända författare har bidragit till denna litteratur, men hittills har ingen motsvarighet till Stephen King kommit fram. I de flesta berättelser kommer huvudpersonen i kontakt med någon person, som i slutet av berättelsen visar sig ha varit död sedan länge. Det finns intressanta undantag, såsom spökoxar, vilka matas av sin spökerherre varje natt med rått kött, och människoätande spöken som har hjul i stället för ben. Indiens "ghostlore" är så rik att det inte är omöjligt att dessa spökarter, som inte hittills har noterats av antropologer, har sina motsvarigheter i folktron. En sak som de flesta tryckta spökhistorier har gemensamt, är förklaringen till varför vissa människor blir spöken och andra inte. Enligt litteraturen blir de som inte kremeras enligt de korrekta hinduriterna alltid spöken, vanligtvis farliga sådana. Om man ordnar sådana riter, blir själarna befriade från sina spökkroppar och går till ro.

Slutligen kommer den oundvikliga frågan, finns det spöken? När jag ställde denna fråga till en indisk vän, sedan länge bosatt här, svarade hon:

"Nej. Inte i Sverige".

WILLIAM L. SMITH

KV Kursverksamheten
vid Stockholms Universitet

Sydasien

Tid: 8 torsdagar kl 18.30—21.00
Cirkelledare: Per-Olov Henricson
Avgift: 440:- (24 studietimmar)
Nr: 059147

Vi lär känna länderna i Sydasiens utgångspunkt från diabilder och olika författares skildringar av Orienten. Cirkelledaren har vistats i Asien under ett antal år och bidrar med sina erfarenheter. Förf. vi läser är bl a Artur Lundkvist, Sven Lindqvist, Jan Myrdal och Göran Thunström.

Tibet och Nepal

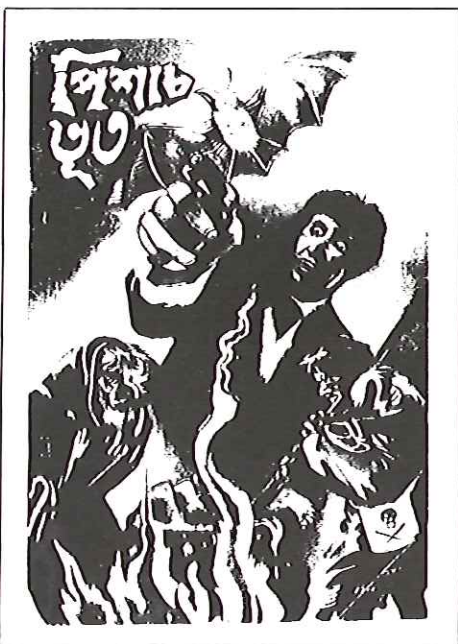
Tid: 4 onsdagar kl 18.30
Föreläsare: 1:e int Bo Sommarström
Avgift: 290:-
Nr: 059177

I samarbete med Etnografiska Museet
8/11 Tibet — från kungadöme till "autonomt område"

22/11 Nepal — från stamfolk till kungarrike

29/11 Hantverk och handel vid "Världens Tak"

6/12 Religion och shamanism

KALI MAI

— Fem dagar i veckan gör jag ingenting, men på fredagar och lördagar ligger jag i hårt. Då ställer jag mig tidigt på morgonen framför spegeln och målar mitt ansikte, sätter på mig lösarmar, en svart kjol och mycket annat. Det tar en god stund. Sen tar jag min treudd och ger mig ut i byarna i gudinnan Kali Mais skepnad.

— Folk ger mig ris och vetemjöl. Jag får ihop ungefär trettio kilo på en dag, men jag måste gå väldigt långt. När jag kommer hem med min tunga last lägger jag undan vad jag behöver själv och säljer resten till mina grannar. Jag får in femtio eller sextio rupier på en dag.

— Jag har bott här i Rampura i sex år och är välkänd i trakten. Alla är vänliga mot mig. Barnen kan ju ställa till med lite problem förstås. De är som apor. De följer efter och ropar "Kali Mai, Kali Mai", men det är bara för att de vill att jag ska måla en *tika* i deras pannor.

— En Kali Mai måste alltid vara i rörelse och får inte tala. Om någon tilltalar mig eller ber mig sitta så går jag bara vidare för gudinnan sitter aldrig och pratar. När du bad att få intervjuas mig i lördags var tillfället illa valt, men idag är det måndag och du kan fråga hur mycket du vill.

— Hur jag blev en Kali Mai? När jag var liten bodde jag i Delhi, men jag hade en väldigt elak styvmor. Hon slog mig och gav mig inte mat ordentligt. Jag klagade för pappa, men han lyssnade inte på mig. Då blev jag arg och rymde till Calcutta. När jag klev av tåget där tilltalade jag en man på stationen för att fråga efter vägen till Kali-templet för jag tänkte att jag kunde sova där. Mannen jag frågade om vägen blev min guru. Han var en Kali Mai och jag stannade hos honom i fjorton år. Han lärde mig allt en Kali Mai behöver veta, men det är inte så mycket.

— Sen dog min guru och jag kom hit till Rampura för här bodde min syster på den tiden.

— Det bor en till Kali Mai här. Det händer att jag möter honom, men ingen av oss kan ju stanna eller prata så vi har inget utbyte av tankar. Förut kom en kvinnlig Kali Mai resande ibland. Hon var väldigt tjock. Men nu har hon slutat för att hennes barn dog. Det finns en som klär ut sig till Hanuman också. Han har svans och kommer på tisdagar.

— Ibland kommer tjuvaktiga Kali Mai resande med tåget. De går runt i byarna på dagarna för att se vad de kan stjäla på nätterna. De ger oss riktiga Kali Mai dåligt rykte. För att visa att jag är en hederlig Kali Mai har jag ett tillstånd från polisen. Men polisen är

inte hederlig. Jag måste betala 2000 rupier per år i muta för mitt tillstånd.

— En gång för länge sen var jorden mycket syndfull. Det mördades och våldtogs. Gudinnan Parvati, som är gift med Shiv, ändrade då skepnad till Kali Mai och gav sig in i striden med hugg och slag för att skapa lite ordning. Hon halshög alla hon såg. I det allmänna tumultet var hon nära att hugga huvudet av sin egen man men i sista sekunden, då hon stod på hans bröst och mättade ett slag, kände hon igen honom. Då blev hon så paff att hennes tunga efter den dagen kom att hänga utanför munnen. Därför har jag en rödmålad tunga av plåt på samma sätt. Men många kvinnor blir rädda för den och framför allt barn kan bli helt vettskrämda. En gång föll ett litet barn död till marken efter att ha fått syn på min tunga, så nu använder jag den inte så ofta. Den är för häftig.

— Kali Mai dyrkas mest i Bengalen. Hon är en farlig gudinna som kan ställa till med mycket sattyg och som törstar efter människoblod. Om någon blir överkörd av tåget eller tar sitt liv så lägger hon sig i blodet och lapar. Visst är hon farlig, men om man tillber henne och offerar till henne så är hon rättfram och hjälper en att få sina önskningar uppfyllda. Hon kastar inga onda ögon. Det är bara det där med blodet.

— På Holi och Divali köper jag en get eller en tupp och offerar lite av blodet till Kali Mai. Brahmanerna i Calcutta har bestämt att hon får nöja sig med det. Jag håller blodet på en liten offereld i min hydda. Har jag sprit hemma så offerar jag några droppar av den. Jag lovar gudinnan att också i framtiden tillbe henne och gå runt i hennes skepnad. Jag ber henne att få behålla hälsan och få mina önskningar uppfyllda. Sen kan jag äta och dricka själv.

— Jag vill bygga ett tempel åt Kali Mai, men saknar både tomt och pengar. Jag behöver ett eget hus också för hyddan jag bor i hyr jag bara. Sen vill jag väldigt gärna gifta mig. Jag är beredd att slå till direkt.

— Någon gång ibland när jag känner mig i fin form reser jag till Delhi för att hälsa på min släkt. Jag åker civilklädd och berättar inte att jag är en Kali Mai utan säger att jag arbetar på fabrik. Jag är av gujar-kast och kommer från en anständig familj. Min far är vaktmästare på Röda Fortet. Han är rädd om familjens anseende och jag vill inte förstöra det. Därför ljuger jag för honom.

— På mina lediga dagar är jag som vem som helst. Det är inget särskilt med mig. Nu har jag svarat på alla dina frågor Vill du att jag ska driva ut en ond ande får du vänta till på fredag.

— den f

"Kali Mai, Kali Mai" ropar ungarna i byn för full hals. Det är inte gudinnan Kali Mai (Svarta Modern) som har uppenbarat sig utan bara en tiggare förklädd till gudinnan. Ingen kan undgå att höra att han har kommit till byn och hans utstyrseln är värd en blick. Att ge honom en allmosa är en god gärning.

Byborna ger mest ris och vetemjöl, men också olja, socker, pengar eller vad som helst.

örklädda tiggaren

SYDASIENS samlarserie
Text och bild: Kalle Kjellman

Det förväntas att Kali Mai offerar en del av vad han får till gudinnan, men alla vet att det mesta lägger han själv beslag på

Kali Mais tiggarmetod är mycket effektiv. Att ingen annan tiggare kan få ihop ens fjärdedelen så mycket känner polisen väl till och kräver nästan hälften av hans inkomster i muta för att låta honom hållas. Så det offer som gudinnan kräver är helt försumbart jäm-

fört med polisens krav.

Genom åren har många Kali Mai besökt byn. En del av dem sägs supa, spela hasard, gå på bio, äta kött och bära sig illa åt på alla upptänkliga sätt. En Kali Mai skrattade alltid och en var alltid arg. En dag brast den argsin-tes tålmod när han för femtioefte gången hörde barnen ropa en särskild ramsa, som handlar om att Kali Mai dricker urin. Han skar sig då i fingret med en kniv så att blodet

forsade och utslungade en hemsk förbannelse över den pojke som trakasserat honom värst. Föräldrarna, som bara hade en pojke, blev mycket förskräckta och bad på sina bara knän om förlåtelse.

Det finns en viss rädsla för Kali Mai. Gudinnan kan vara farlig och tiggarens mundering inger respekt. Kali Mai kan magi. Ta dig i akt och offera lite mjöl!

Margareta Petersson heter en litteraturvetare som i en doktorsavhandling har granskat den bild av Indien som en rad författare har förmedlat till sina läsare. En av böckerna hon granskade var "Har Indien en chans?" av Folke Isaksson och Stig T Karlsson. Nu har Folke Isaksson i sin tur läst Peterssons avhandling och förmedlar några personliga intryck.

Först en bakgrund i det personliga. På sommaren 1966 fick jag ett brev från Örjan Wallqvist, då en idérik chefredaktör för *Tidningen Vi*. Det innehöll ett intressant, omtumlande erbjudande — jag skulle få resa till Indien som reporter och själv välja en fotograferande reskamrat. Vi skulle vara ute i tio dagar och skildra "u-landschocken", ett omvälvande möte med en mycket främmande verklighet.

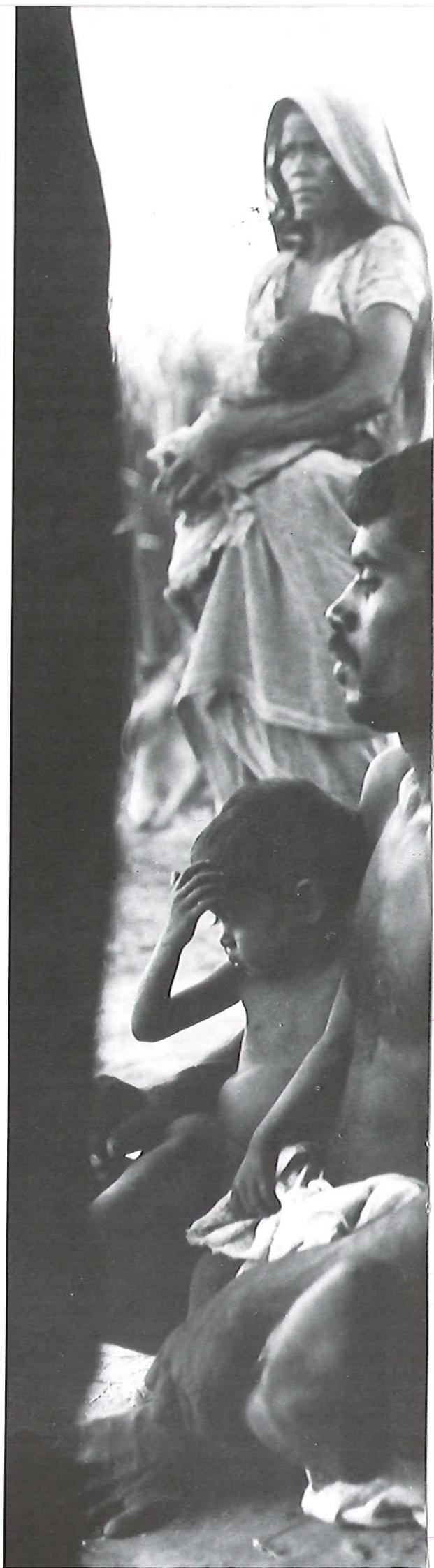
Jagsade ja, och tillsammans med Stig T. Karlsson, fotografen, lyckades jag vidga ramarna: Vi kom att vara ute i sex veckor, såg mycket, flög omkring från Bihar till Kerala. Min kamrat, en inträngande människoskildringens kameraman, led av vårt "flaxande", och i Calcutta där vi var sex dagar fick han inte en användbar bild.

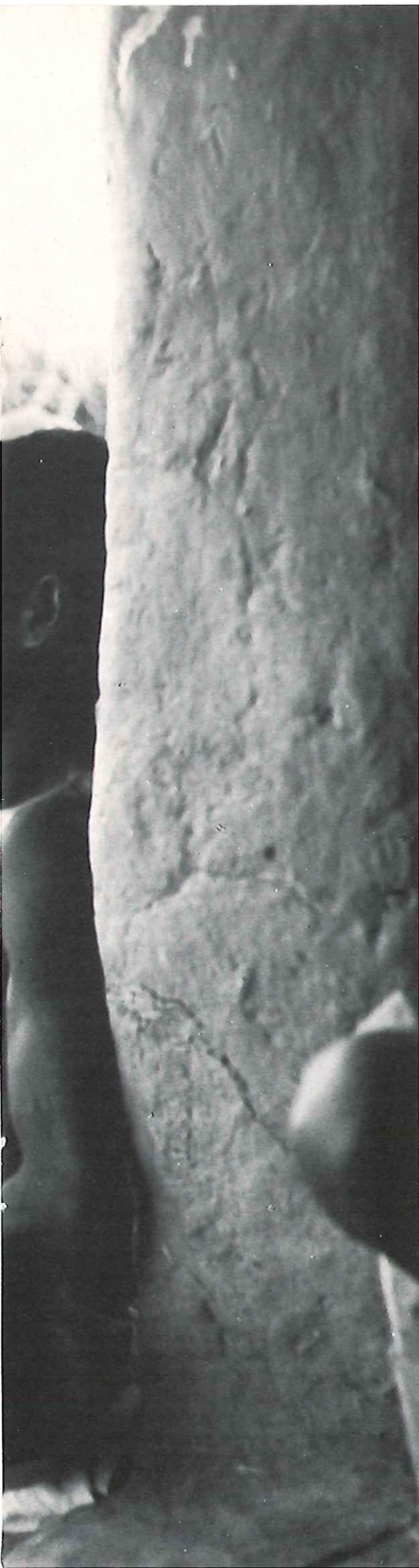
Hemma gjorde vi ett Indienummer av *Tidningen Vi*. Det distribuerades i massupplaga, bl a till skolorna, men Stig och jag insåg snart att vi misslyckats; vi hade inte kommit många centimeter under denna realitets yta. Indien gled undan vårt grepp som en inoljad brottare. Vi hade ett politiskt-humanitärt engagemang, ett ärende och en upplevelse som inte bara bestod av en förbländande chock, men inför Indiens mångfald, dess elände och rikedom, räckte vare sig min penna eller min kamrats kamera till.

Vi hade inte haft nog tid. Vi hade inte heller varit tillräckligt förberedda. Inför utresan hade jag meddelat Sven Lindqvist, min värderade kollega, att jag ville förhålla mig opåverkad och därför undvikit att läsa några böcker i ämnet. Det kom en mycket uttrycksfull fnysning i telefonen inför en så oförnuftig inställning.

Av en annan erfaren kollega, Jan Myrdal, lärde jag mig att man skall göra två resor. 1968 var Stig T. Karlsson och jag i Indien igen, mycket tack vare Nils Thedin, KF-direktör och UNICEF-man, en blandning av eldsjäl och byråkrat; han ordnade medel, och vi kunde nu vara ute i tre och en halv månad. (Mellan de båda resorna hade jag läst ett hundratal böcker och många tidnings- och tidskriftsartiklar.)

"Vi hade ett politiskt-humanitärt engagemang, ett ärende och en upplevelse som inte bara bestod av en förbländande chock, men inför Indiens mångfald, dess elände och rikedom, räckte vare sig min penna eller min kamrats kamera till."

Indienbilder

Indien kräver tid. Stig T Karlsson och Folke Isaksson hade under sitt första besök där svårt att tränga under ytan. Bättre gick det andra gången. (Foto: Stig T Karlsson)

Denna gång mötte vi ett annat Indien; varannan dag ungefär kunde det förefalla oss begripligt. Tre veckor tillbringade vi i Calcutta, och denna gång blev det märkliga bilder, genomlysta av insikt och engagemang. Vi greps av en het kärlek till detta land som i våra medier då oftast skildrades som ett slags svart håll, en stinkande sörja i vilken allt var på väg att sjunka. Vi hade sett sörjan men också upplevt någonting stort.

På våren 1969 byggde Stig T. Karlsson och jag en bok, i en tätare samverkan än jag upplevt med någon annan yrkesman. Under stor tidsnöd och med en given form, vars omfång vi inte själva hade bestämt, sammanställde vi för Rabén & Sjögrens Bokförlag och Stiftelsen Litteraturfrämjandet en skildring som vi kallade "*Har Indien en chans?*" Den trycktes i hela 26.000 exemplar och kom ut på hösten, ungefär samtidigt med Gunnar Fredrikssons "*Indien — tragedi eller revolution*" och Lisa och Lasse Bergs "*Ansikte mot ansikte. Fascister och revolutionärer i Indien*".

Någon diskussion uppstod inte kring min och Stig T. Karlssons bok, trots den fråga vi hade ställt i titeln. I motsats till Fredriksson och Bergs kunde vi inte utlova någon revolution i Indien, vilket progressivt folk i Sverige då allmänt väntade sig. Vår bok var inte revolutionsromantisk och framstod därför som beskedlig, ljum. Sven Lindqvistrecenserade den i den mest tongivande tidningen och var nedlåtande mot min prosa men erkännansam mot fotografien.

Jag erinrar mig detta, medan jag läser Margareta Peterssons avhandling "*Indien i svenska rese-schildringar 1950-75*" (Lund University Press). Jag minns den bok jag och min kamrat svettades fram, glädjen och vändan. Det kändes vissa dagar, brukade vi säga, som att "stoppa in en madrass i ett örngott", ty så mycket hade vi upplevt, och så snäva var våra ramar. Jag minns samtidigt de andra skildringarna, irritationen och hänförelsen vid läsningen.

Och jag minns framför allt Indien, dit jag ännu inte har gjort den tredje resa som jag utlovades av en gråskäggig spåman vid *Qutubminareten* utanför Delhi en dag för tjugotre år sedan. Dofter stiger upp, dammet kittlar i mina näsborrar, och jag känner hur jag fylls av känslan för Indien, detta land (om man kan kalla det för "land") som i så hög grad talar till hjärtat.

Sådana emotionella upplevelser brukar jag mest ha inför skönlitteratur, (dit jag givetvis också räknar det goda reportage som på våra bibliotek smusslas undan under *signum N*, för "Geografi"). Margareta Peterssons doktorsavhandling är alltså för mig någonting mycket märkligt. Jag föreställer

mig att hennes arbete uppfyller högt ställda vetenskapliga krav, fastän jag själv inte utan ett visst inre motstånd har tagit del av den inledande redogörelsen för den litteraturvetenskapliga metodiken och andras studier i angränsande ämnen.

Allt det andra har förefallit mig nästan andlöst spännande. Här finns en stor känslighet i avläsningen, en förmåga att gå under ytan och finna underströmningarna, se mönstren, korrespondenserna, en slagrutekänslighet men också ett envist borrhande. Det slår mig att denna bok både är mycket lågmält hållen, utan åthävor, och skriven på ett mycket bestämt sätt, med auktoritet.

Denna beskrivarens auktoritet kommer naturligtvis av kunskap, läsning, genomläsning, inträngande i text och undertext,

”Detta är skildrarna av det ’gåtfulla’ eller det ’sovande’ Indien, vita män som söker få sina egna fördomar bekräftade och visar stor otålighet inför människor som lever i andra relationer till tid och evighet.”

flesta av dessa beskrivningar, de välsinnades fördomar och bekväma ytiakttagelser.

Detta är skildrarna av det ”gåtfulla” eller det ”sovande” Indien, vita män som söker få sina egna fördomar bekräftade och visar stor otålighet inför människor som lever i andra relationer till tid och evighet. Det är reseberättare som framhäver sig själva men samtidigt är mycket lite personliga, de radar upp anekdoter och förfasar sig ibland. ”Indiska gester förefaller laddade med okända innebörder”, noterar Margareta Petersson inför detta slag av vittnesbörd. ”Tiggarna är inte svenskt skamsna och olyckliga, tempelstämningen inte svalt högtidlig.”

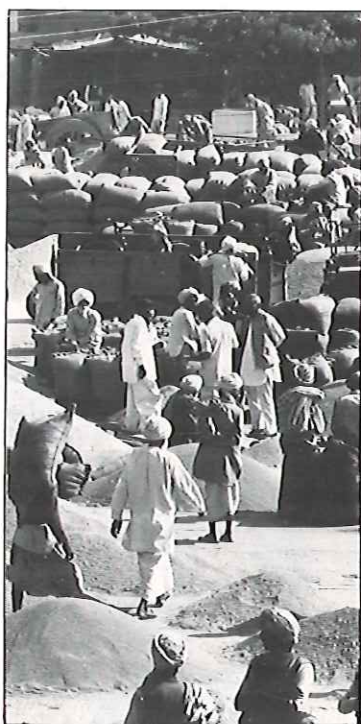
En von oben-attityd finns också hos fina humanister som domprosten Oscar Rundblom och Erik Hjalmar Linder. Men Margareta Petersson demon-

genomlysning och sammanställning av fakta, iakttagelser, synpunkter. Men det finns här också, om än bara på några rader, ett besked som vittnar om en personlig relation till ämnet, Indiens skildringarna, och det som de handlar om, den indiska civilisationen. Inledningsvis nämner Margareta Petersson sin egen resa till Indien ”för tio år sedan” och den insikt hon återvände med, en upplevelse av ”vår andlöst uppskrivade jakt på sekunder och minuter, vår tveklösa rationalism och våra existentiella svårigheter”.

I Indien tyckte sig Margareta Petersson finna ”ansatser till helt andra sätt att leva och tänka, främst bland människor som arbetade i den gandhianska traditionen”. Mer står det inte, men här antyds alltså en personlig utgångspunkt, något som berört avhandlingsförfattaren och fått henne att så envist söka sig fram längs de smala stigar som är forskningens på ett, som det förr hette, jungfruligt fält.

Fältet är omfattande, fastän studien har sin begränsning i tiden. (Med den hamnar två mycket intressanta Indienböcker, Jan Myrdals och Göran Tunströms, utanför bedömningen.) Det hör emellertid till denna boks betydande förtjänster att den även tar ställning till den enklare Indienlitteraturen under denna period, främst av resande protestanter, missionärer och andra kyrkornas män, samt någon enstaka sökande och tidig utvecklingsarbetare. Margareta Petersson pekar stillsamt men inte utan ett vibrato av indignation på slappheten i de

strerar också, på en gång försynt och tydligt, hur Linders indiska ”hjältar”, Kongresspartiets ledare som bildar ett bålverk mot kommunismen, ges egenskaper som är nästan identiska med dem som i Lisa och Lasse Bergs bok tilläggs kommunistiska bondeledare, agitatorer och organisatörer; de är oföränderligt ”kraftfulla, energiska, ärliga”.

Under 60-talet förändras Indiens skildring hos oss. På gränsen mellan de traditionella, fördomsfulla reseberättelserna och de nya som har ett större tålmod med Indiens egenheter, större vetgirighet, ibland en vördnad för denna civilisation, befinner sig Torgny Sommelius, tidigt bortgången. Han var en romantiker, ibland med ett inslag i sina texter av en förvillande cynism, eller något som kanske liknar cynism men är desperat humor, en författare av tre Indienböcker som någon gång borde bli föremål för en mer ingående genomlysning.

Här visar Margareta Petersson, hur Sommelius skildring förändras genom olika textversioner. Först kommer ganska sakliga och rättfram tidningsartiklar i *Helsingborgs Dagblad*, också med en dos politisk information, sedan mer anspråksfulla och mystifierande halvessäer i *Vecko-Journalen* och så böckerna, en heter *”Blå Indien”*, där författaren gör Konst och berättar Äventyr.

Sommelius böcker hör till det sena 50-talet. Gränsbok i Margareta Peterssons avhandling är den mest betydelsefulla skildringen i ämnet, skriven av en svensk: Artur Lundkvists *”Indiabrand”*, först

utgiven 1950. Petersson visar i sin studie på en viss kvardröjande fördomsfullhet i Lundkvists syn, framför allt när författaren snuddar vid religiösa sammanhang.

I hans sätt att berätta finns en distansering; han använder gärna ett generaliserande "man", och han kan skriva om människor i det land där han reser som om de inte var individer, indier har "rinnande konturer" står det någonstans. Margareta Petersson diskuterar också det syntetiska i Lundkvists framställning, hur flera tågresor i hans text sammanpressas till en, dramatiskt tillspetsad, ett litterärt tillvägagångssätt som Sven Lindqvist och jag, författare med en dokumentär inriktning, aktar oss för. Avhandlingsförfattaren är skeptisk till metoden: "Effekten är inte given. Har Lundkvist rätt? Blir tågskildringen mer 'sann' eller blir den

"Pressens rapportörer kan vara snabba i uppfattningen och säkra i analysen, men de 'målar inga scenerier, de tecknar inga porträtt, de frågar inte efter idéer'."

rum. Med denna smidighet har den ibland uppfattats som en mindre seriös konstform och i det litterära systemet står reportaget fortfarande inte särskilt högt. Sven Lindqvist har gjort en distinktion mellan författare och goda journalister i det resande uppdraget.

Pressens rapportörer kan vara snabba i uppfattningen och säkra i analysen, men de "målar inga scenerier, de tecknar inga porträtt, de frågar inte efter idéer". Det är en åtskillnad som förefaller riktig, fastän man naturligtvis kan invända att vi fria författare har mer tid, både ute på fältet och inte minst hemma vid skrivbordet, än dagspressjournalisterna. Å andra sidan skulle de senare mycket väl i princip kunna vara pålästa, ha satt sig in i den idémässiga bakgrunden i ett nytt land och inte bara avläsa händelser som betydelsefulla utan

tvärtom alltför typisk, sammansatt av så många i och för sig representativa detaljer att den övergår i karikatyr?"

Detta är enligt min mening befogade invändningar. Men Margareta Petersson betonar, tycks det mig, inte tillräckligt den starka suggestionen i "Indiabrand", Lundkvists oerhört kraftfulla penseldrag som upphäver de anonyma dragen i skildringen, färgstyrkan, kryddigheten i hans skapelse. Det Lundkvist framställer är en stor diktares vision av Indien, inte något dokument. Men det är den som, vågar jag påstå, skickar både Sven Lindqvist och mig ut i världen, ty denna visionära prosa har bultat i vårt blod.

Margareta Petersson behandlar ett drygt 30-tal böcker i "Indien i svenska reseskildringar 1950-75". Tre har blivit föremål för ett mer ingående studium: "Indiabrand", Sven Lindqvists "Asiatisk erfarenhet" (som även innehåller avsnitt om Japan, Yttre Mongoliet och Taiwan) samt min och Stig T. Karlssons "Har Indien en chans?" I det senare fallet jämför avhandlingsförfattaren ingående fotografier och text i en byskildring från Bihar. Hon ser likheter och skiljaktigheter i beskrivningarna, olika betoningar som ändå samverkar till en helhetsbild. Den analysen har lärt mig en hel del. Efter att ha läst den förstår jag Stig T. Karlssons bilder och min egen text bättre.

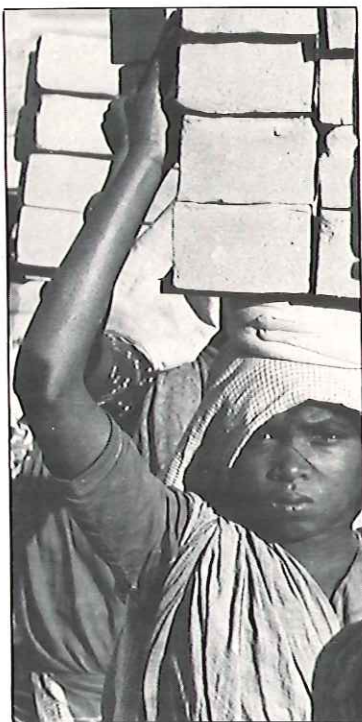
Reselitteraturen är, skriver Margareta Petersson, "en extremt elastisk genre". Den kan innehålla iakttagelser och reflexioner, ögonblicksbilder och överblickar över tider och

också relationer, gester, stämningar.

Stämningar kommer tillbaka till mig, när jag skriver detta: Indiens krydddoft, röken från de små eldarna vid vilka människor sitter i en samvaro som är gripande men svår att pejla. (Indien är "nätternas land", skriver Sven Lindqvist i "Asiatisk erfarenhet", "jag minns det i eldsken".) Jag älskar Indien, fastän det är länge sedan jag var där och mycket måste ha förändrats. Jag tror också att min skildring från det sena 60-talet fortfarande kan ha ett värde. Men med Margareta Petersson skulle jag vilja hävda att även vi som försökte se bakom det exotiska ridåer förbisåg ett och annat. Vi såg nästan alla på ett överlägset sätt på de gandhianska idéerna och Gandhis verk.

Vi hoppades å den andra sidan lite för mycket på en revolutionär utveckling och hade en idyllisk syn på det väldiga exempel som avtecknade sig vid horisonten: omskakningen i Kina. För mig var det då självklart att Indien, om revolutionen inträffade där, skulle gå sin egen väg och inte följa någon kinesisk flodfåra. Ändå såg jag och andra med alltför ljusblå ögon på omdaningen under Maos stjärna av samhälle och människor. I dag, när vi har ett facit med offren för Det stora språnget, Kulturrevolutionen och händelserna i Peking den 4 juni 1989, måste vi säga oss att det i vårt synsätt här fanns en rimlig beundran men också fromma förhoppningar och aningslöshet.

Text: FOLKE ISAKSSON
Bilder: STIG T. KARLSSON

Satya Brata Datta: Capital Accumulation and Workers' Struggle in Indian Industrialisation

STÅL OCH KLASS- KAMP

Tata Iron and Steel Company (Tisco) är ett av Indiens sju integrerade stålverk — där man tillverkar färdiga produkter som rör, plåt och tråd med malm och stenkol som viktigaste råvaror. Tisco är ett av Indiens allra största stålverk, något större än SSABs stålverk i Luleå.

Tisco är dessutom Indiens främsta exempel på en framgångsrik mobilisering av det nationella privata kapitalet under kolonialismen. Den första masugnen vid Tisco blåstes redan 1911. De andra stålverken, med ett undantag, har byggts i statlig regi efter självständigheten 1947. De återfinns nu inom den statliga stålkoncernen Steel Authority of India (Sail).

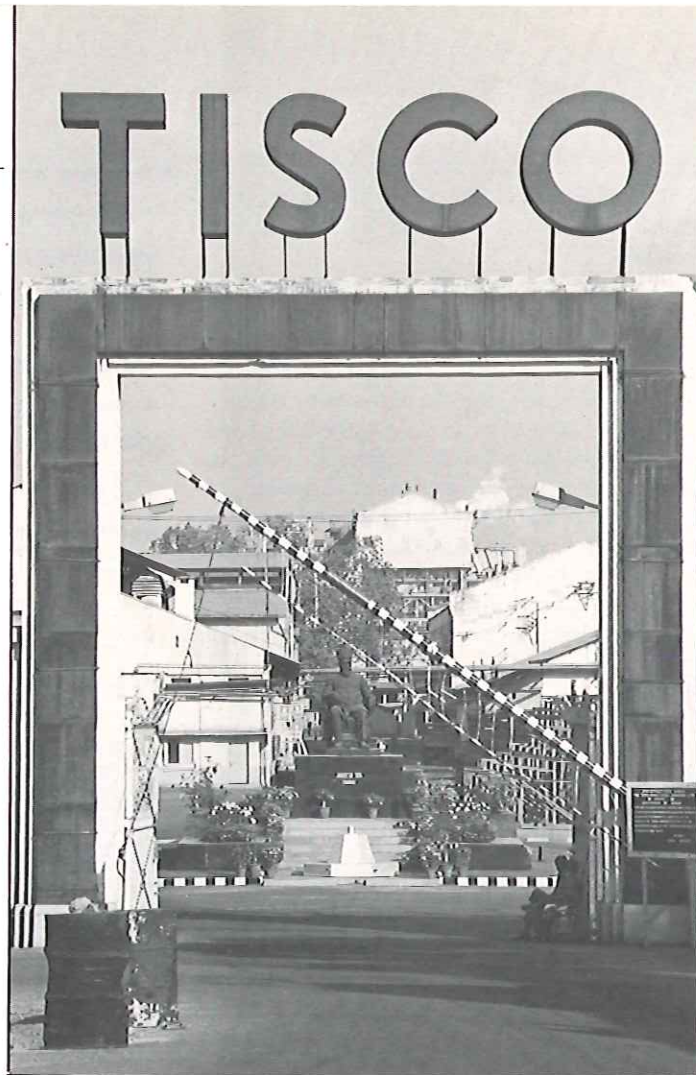
Dattas avhandling är en fallstudie. Han beskriver och analyserar ekonomi och maktförhållanden vid Tisco för att med detta exempel belysa vilken roll arbetarna haft i Indiens historia, både ekonomiskt och politiskt. Han

utgår från det konkreta för att få allmänna kunskaper. Angreppssättet är marxistiskt, i en tradition som gör den läsvärd både för den som är ute efter faktiska uppgifter och för den som är teoretiskt och analytiskt intresserad. Som så ofta när det gäller doktorsavhandlingar medför den vetenskapliga ramen att avhandlingen bitvis är tung att ta sig igenom.

Familjeimperiet

Tisco ligger i Jamshedpur, i sydöstra hörnet av Bihar, 250 kilometer norr om Calcutta. Samhället, som är uppkallat efter familjeimperiets grundare Jamsetji Tata, byggdes upp från intet kring stålverket.

Jamshedpur visas sedan länge upp som ett paradexempel på vad en ansvarskännande indisk kapitalism kan åstadkomma. Spädbarnsdödligheten är exempelvis, med indiska mått, rekordlåg i Jamshedpur. Tisco hålls dess-

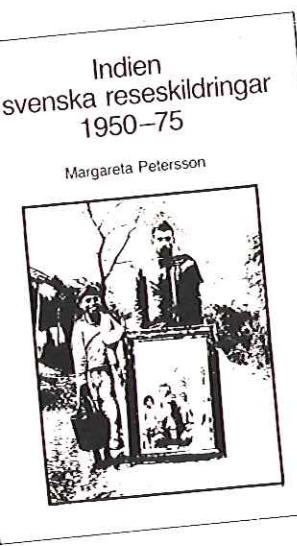
Stålverket i Jamshedpur brukar visas fram som en indisk mönsteranläggning, men också där finns en lång historia av motsättningar och kamp. (Foto: Peter Nyblom)

utom fram som det gyllene exemplet på harmoni och samarbete mellan företagsledning och anställda.

— Vi tror på ärlig diskussion, sa Tiscos president J J Irani när jag besökte Tisco i januari 1987. Vi har inte haft någon strejk på

över femtio år och knappast några tvistigheter mellan ledning och fack. Vi sätter oss ned vid förhandlingsbordet och löser svårigheterna.

— Även i svåra tider, när det varit strejker över hela landet, har det varit lugnt på Tisco,

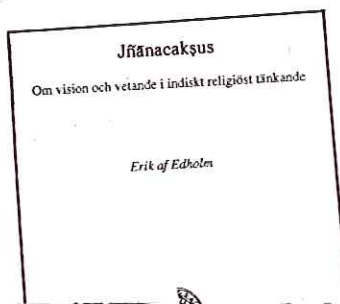

"Indien i svenska reseskildringar 1950 - 75" av Margareta Petersson

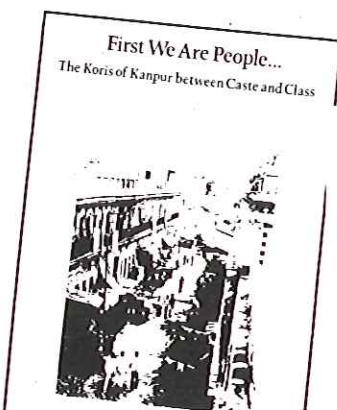
Sydasiens läsare erbjuds boken som är på 314 s. och rikt illustrerad till specialpriset 120,- inkl. frakt (ord. pris 220,-). Sätt in beloppet på personkonto 480127-4004, Margareta Petersson Växjö och skriv namn och adress på talongen, så kommer boken i brevlådan.

Nya böcker och avhandlingar

Erik af EDHOLM: *Jñanacaksus*. Om vision och vetande i indiskt religiöst tänkande. Uppsala universitet 1989.

Stefan MOLUND: *First We Are People.. The Koris of Kanpur between Caste and Class*. Stockholm Studies in Social Anthropology, 20. Stockholm 1988.

kompletterade I N Jha, personalchef för verken. Vi har inte haft någon strejk mot ledningen under senaste 56 åren.

Vid Tisco arbetar 40 000 människor, fast anställda. Här får man enklast arbete om man redan har släktingar på verken. Här stannar man livet ut. Här är lönen jämförelsevis god och kontrollen total. Här sätter man människan i centrum och här har alla högre tjänstemän ett porträtt av Jamsetji Tata på väggen. Hans tankar är som ett rinnande vatten över allas läppar. Här surrar luftkonditioneringen och här reser sig alla kontorsslavar när personalchefen kommer ut från sitt rum. Att komma till Tisco är som att förflyttas trettio år tillbaka, till ett svunnet femtiotal i ett svenskt brukssamhälle.

Motsättningar och kamp

Men precis som myten om det svenska brukssamhället döljer verkligheten, döljer myten om Tisco och Jamshedpur en lång historia av motsättningar och kamp. Det är denna historia som Datta beskriver. Företagsledningens kategoriska uttalanden om harmoni motsäger Datta effektivt bland annat med utförliga redogörelser för strejker 1920, 1922, 1928, 1949 och 1958.

Ett genomgående tema i Dattas avhandling är att företagsledningen är rationell, beräknande och konsekvent. Beskrivningen står i bjärt kontrast till schablonbilden av ineffektivitet, tröghet

och korruption i indiskt näringsliv. Dattas avhandling är en detaljerad genomgång av hur bolagsledningen framgångsrikt har tyglat hårda motsättningar med en medveten och konsekvent motstrategi. Inte heller de högre lönerna och bättre sociala villkoren för Tiscos anställda är bara ett uttryck för en människovänlig ideologi — vilket bolagsledningen också öppenhetligt medger.

I N Jha förklarade vid mitt besök att kostnaderna för de anställda normalt ligger på mellan 16 och 17 procent av de totala utgifterna i tung industri i Indien. Motsvarande siffra i Europa är enligt I N Jha mellan 22 och 24 procent, på Tisco cirka 18 procent.

— Vi ger dem bara 1-1,5 procent mer än liknande industri i Indien. Jämfört med den hängivenhet som vi lyckas få från arbetsstyrkan är det inte alls ett högt pris. Satsningen har givit mycket hög avkastning.

— De anställda är mycket samarbetsvilliga, tillägger J J Irani. Om vår sociala politik ger vinst är det väl bara bra. Arbetarna är glada och de gör sitt bästa. Satsningarna betalar sig.

Facket förändras

Datta betonar Tiscos betydelse för fackföreningsrörelsen och den nationella rörelsen i Indien: "arbetarna vid Tisco gick i spetsen". Idag härskar samarbetet:

— Fackets roll är lika mogen som ledningens, sa I N Jha. De är

konstruktiva och positiva.

Fackföreningens ledning instämde vid mitt besök i företagsledningens bedömningar, men vissa reservationer: "idag har vi en ganska liberal ledning. Men imorgon kanske doktor Irani inte finns kvar. Tatas kultur kan förändras. Vi kan inte ta den risken. Facket behövs. Vi vill inte attackera men vi vill försvara oss."

Hotet om direkta repressalier hänger över fackföreningen liksom trycket från den armé av kontraktarbetare som gör mycket av de tyngsta, smutsigaste och sämst betalda arbetena på Tisco. Denna grupp av arbetare står utanför fackföreningen — och faller också till stor del utanför Dattas analyser. De finns helt enkelt inte med i det statistiska material som är en av avhandlingens utgångspunkter.

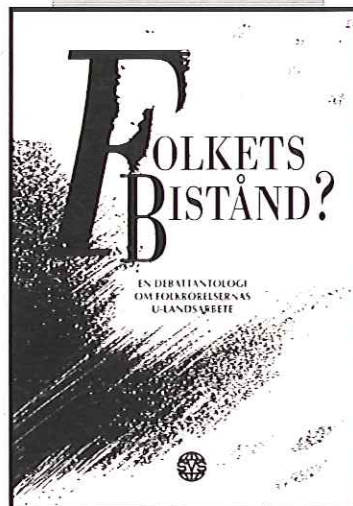
Antalet anställda vid Tisco är stort jämfört med motsvarande industrier i Europa eller Japan men exempelvis elektrostälver-

ket är stort och modernt, datoriserat och mekaniserat. Den nya tekniken kontrolleras på hög nivå inom företaget, liksom arbetet planläggning och organisation i allmänhet. Kunskapsmonopolet är ett effektivt maktmedel i företagsledningens händer. Olika typer av direkta samarbetsformer visas också med stor förkärlek upp för tillfälliga besökare. Samråden sker i en slags svensk modell där arbetarna omedelbart får svar på vardagliga problem — utan att de grundläggande maktförhållandena rubbas. Båda dessa typer av maktutövning analyseras av Datta.

Datta utgår från motsättningen kapital-arbete och han har trängt bakom den yttre fasaden. Han har haft en unik och fri tillgång till Tiscos arkiv. J J Irani beskrev Dattas bok med ett artig, men inte helt hjärtligt, skratt: — A very leftistish viewpoint.

JAN AF GEIJERSTAM

FOLKETS BISTÅND? ÄR DET SÅ BRA SOM SITT RYKTE?

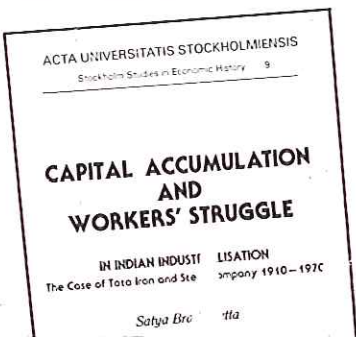
En debattbok om folkrörelsernas bistånd och solidaritetsarbete.

Av Lasse Berg, Tomas Hammarberg, Erni & Ola Friholt, m fl.

50 kronor (120 sidor). Beställ från SVS, Hornsgatan 54, 117 21 Sthlm. 08-44 02 75

Satya Brata DATTA: *Capital Accumulation and Workers' Struggle in Indian Industrialisation.* The Case of Tata Iron and Steel Company 1910-1970. Stockholm Studies in Economic History 9. Stockholm 1986.

Ingemar GRANDIN: *Music and Media in Local Life.* Music practice in a Newar neighbourhood in Nepal. Linköping Studies in Arts and Science No. 41, Linköping 1989.

Indiska män trötta på kvinno- välde

I Indien — de mulliga mansgrisarnas högborg — finns det faktiskt en grupp män som riktigt hamnat under toffeln.

Bland stamfolken i delstaten Meghalaya tillämpas sedan gammalt matriarkatets principer.

Men nu har männen vaknat — trötta på att leva under kvinnoöket!

Matriarkatets dagar tycks vara räknade i den lilla bergiga delstaten Meghalaya som ligger inklämd mellan Bangladesh och Assam i Indiens nordöstra hörn.

Medan de indiska kvinnorna börjat kämpa för sina rättigheter i andra delar av landet, är det männen som här söker hävda sin rätt.

Det uråldriga system med modernerätt och kvinnoherravälde som tillämpas av stamfolken Khasi, Garo och Jaintia (som utgör 79 procent av delstatens befolkning) håller på att bli otidsenligt.

I Meghalaya är det kvinnorna som sedan urminnes tider stått för rulljansen. Genom dem har familjernas härkomst kunna härledas och genom dem har familjetillgångarna bevarats från generation till generation.

Det är i allmänhet den yngsta dottern som ärvt sina föräldrar — eftersom hon logiskt sett borde vara den som blir kvar därhemma längst. Dock har även äldre systrar kunnat få viss egendom för att få möjlighet att bilda egna hushåll då de gift sig.

Men kvinnornas ekonomiska fördelar gentemot männen har också inneburit ansvar. De har inte bara haft till uppgift att uppfostra barnen och sköta hushållet, utan också att sörja för familjens utkomst. Från männen har de haft liten eller ingen hjälp att vänta.

Flertalet män har ägnat sin kravlösa tillvaro åt att slå dank, med sprit- och narkotikamissbruk, spel och dobbel som främsta sysselsättningar.

Det är egentligen bara på ett område som de tillåtits att dominera — inom politiken.

De män som trots allt kan sköta ett arbete har av tradition lämnat över lönen direkt till sina mödrar. Stamlagarna ger heller inte männen några som helst arvsrättigheter. Skulle en man råka få en bit land eller en summa pengar i present tillfaller den automatiskt systemen eller moderns familj vid mannens frånfalle.

Men sakta börjar attityderna nu förändras; allt fler föräldrar har ändrat inställning

och anser att deras söner har lika stor rätt att arva som döttrarna.

Många ungdomar har också slutat använda sina mödrars efternamn och allt fler män vägrar att lämna över lönekuverten till lilla mamma.

Orimligheter för bara några år sedan — men nu går det för sig.

Affärsmannen P Symbieh har lyckats bryta motståndet från sin stam och delat sin egendom jämlikt mellan de elva barnen.

— Varför ska vi fortsätta att diskriminera våra söner? frågar han sig.

Kommunikationsministern i Meghalaya, Armison Marka, har gjort detsamma: utan längre betänketid beslöt han att dela sin egendom mellan sina fem söner och enda dotter. Något förvånande hade dottern inget att invända, påstås det.

En ny lag förra året gör det möjligt att äsidosätta gamla stamlagar. Enskilda personer får överlåta egendom på den han så önskar, oberoende av kön.

I synnerhet förmögna och inflytelserika Meghalaya-bor följer den nya tidens trend, rapporteras det.

Männen nobbas

Detta har resulterat i otaliga tråtor om mark och egendom som dras inför domstol eller hamnar för avgörande hos byäldsten.

Sujata Miri, universitetslärare i filosofi, menar att denna utveckling är oundviklig:

— Den manliga delen av stambefolkningen har fått en ny syn på sig själva och blivit medvetna om vad de anser vara sin rätt i samhället, säger han.

Vetenskapsmannen R T Rymbiah, själv från stamfolket Khasi, håller inte med:

— Att låta döttrarna behålla all egendom är ett utmärkt system som borgar för god social kontroll, hävdar han.

— Nu griper penningbegäret omkring sig och familjemedlemmarna vill ha egna fördelar.

Bakom förändringen kan anas väster-

ländsk påverkan och inflytande från det så mansdominerade övriga indiska samhället.

Då nästan 55 procent av stambefolkningen är kristen vänder många blickarna västerut för att söka inspiration och vägledning.

— Kristna stammar har börjat inse det motsägelsefulla i att utöva en religion som i grunden bygger sin världsbild på ett patriarkaliskt synsätt, samtidigt som de själva hyllar matriarkatets principer, säger sociologen Biana Momin.

”Karl för sin hatt”

Delar av stambefolkningen utbildar sig dessutom på platser utanför delstaten och återvänder sedan till hemtrakten med nya idéer och värderingar.

— Manliga studenter från Meghalaya blir retade då de kommer till andra delar av Indien, förklarar Biana Momin.

Det är nog på tiden att männens villkor förbättras i Meghalaya — deras status är nämligen lika dålig som kvinnornas i resten av Indien. Sociologer har funnit att männen här inte utträtt tillräckligt eftersom de lider av mindervärdighetskomplex.

En forskare som studerade relationerna mellan föräldrar och barn hos Khasi-stammen fann att pojkarna fick mindre tillgivenhet och fick stå tillbaka för flickorna också vad gällde utbildning och kläder.

Pojkarna blir osäkra då de växer upp och känner sig ovälkomna och obehövliga.

— Pojkar är ansvarslösa, de bryr sig inte om sin framtid eftersom det sociala systemet är emot dem. De tycker inte att det är någon idé att arbeta eftersom de ändå inte får något ut av det — varken inkomst eller egendom, förklarar en affärskvinna.

Allt detta kanske nu kan ändras, i takt med att männen i Meghalaya till sist börjat visa att han är karl för sin hatt...

RAMESH MENON/India Today

Översättning och bearbetning:
Tobias Hellström

Allt kalare bergssluttningar — med jorderosion som följd — blir resultatet av skogsavverkningen.

Turistinvasionen i Annapurnaregionen i Nepal hotar att rubba ett känsligt ekologiskt system och förstöra en kultur som utvecklats under århundraden.

Men ett nystartat miljövårdsprojekt i området syftar till att hejda skogsförstörelsen och ge bergsborna undervisning och ekonomiska resurser till att själva kunna ta itu med problemen.

Rhododendronskogen avverkas för att ge turisterna mat och värme i byarna utmed "trekkinglederna" i Nepal. Tre procent av det totala skogsbeståndet försvinner varje år.

Hari Prasad Paudel är en av de unga medarbetarna vid miljöprojektets högkvarter i byn Ghandruce. Han arbetar med skogs- och vattenfrågor i byarna i området.

Skogen huggs ned för turisternas bekvämlighet

Annapurnaregionen i centrala Nepal är en av de vackraste platserna i världen. Bakom de gröna kullarna och dalgångarna med sina porlande strömmar och — ännu — vidsträckta rhododendronskogar reser sig majestätiskt Himalayas nästan överkligt höga snöklädda bergsmassiv upp mot himlen.

Nykomlingar

I detta storslagna landskap har flera av Nepals olika folkgrupper (*guring, thakali, chetri, magari*) levit sina liv under hundratals år av hårt slit och svåra umbäranden.

Området har i dag ungefär 40 000 invånare.

Här har också några av världens mest sällsynta djurarter ännu en boplatz: snöleoparden, myskhjorten, det blåa fåret.

Men under de senaste tjugo åren har en ny företeelse gjort sig påmind i allt högre grad. Turismen.

Lockade av grandiosa naturupplevelser, friluftsliv och den "exotiska" kulturen har västerländska och indiska turister anlänt i allt stridare strömmar till denna tidigare så isolerade del av landet.

Annapurnaregionen är i dag tillsammans med Kathmandu och Chitwan nationalpark

SINGLE WINDOW BOOK SERVICE

For all your requirements of
Indian Publications in

Sociology, Anthropology,
History
Politics, Economics
Administration
Performing Arts
Religion, Philosophy
Literature
Govt. Publications, etc.

Please visit/write to
Manohar Book Service

2/6 Ansari Road

Daryaganj

New Delhi - 110 002

(INDIA)

Telephone: 00991-

11262796, 00991-1127516

Nepals populäraste turistmål med över 25000 besökare årligen.

En del turister — åtminstone de indiska — nöjer sig visserligen med att besöka centralorten Pokhara, sjön och tempen i stadens närmaste omgivning. Men majoriteten besökare kommer hit främst för att vandra i bergen ("trekking") i mer eller mindre organiserade former, under allt från ett par dagar till treveckorsperioder.

I byarna längs de populäraste trekkingrutterna bort mot Jomsom och Muktinath drygt sju dagstapper från Pokhara har det traditionella jordbruket allt mer fått vika för turistnäringen.

Coca-colakultur

Förvånat har bergsborna konstaterat att deras hemtrakt numera invaderas av lite underliga, men alldeles ofattbart förmögna individer från andra sidan jordklotet som för dyra pengar frivilligt valt att företa de mödosamma vandringarna upp och ned för deras knaggliga åsnestigar.

Resultatet: ett pärlband av små serveringar dit Coca-colafaskor, cigarettlimpor, lädor med chockladkakor och matvaror levereras av bärare efter kanske flera dygns marsch nere från Pokhara. I varje by öppnas små härbärgen — där svettiga och utmattade västerlänningar kan pusta ut, beställa varm mat och ibland till och med unna sig en närmast ofattbar lyx, en varm dusch.

Turistinkomsterna kommer ändå bara i mycket begränsad omfattning de fattiga byborna till del. Bara drygt en krona av de cirka 20 kronor som medelturisten spenderar per dag under vandringen stannar i byarna.

Och turismen, i kombination med överbefolkningen, har stört den sköra ekologiska balansen i området.

- Härbärgena i en enda by hugger ned i genomsnitt en hektar rhododendronskog årligen för att kunna betjäna turisterna.

- Då en hektar skog försvinner innebär detta att 30-75 ton jord lösgörs med jordskred och översvämningar som följd.

- 96 procent av energin i Nepal kommer från skogen. Men om avverkningsen fortsätter i dagens takt finns det snart inga skogar alls kvar. Tre procent av det totala skogsbeståndet försvinner — varje år!

För att i någon mån motverka denna katastrofala utveckling i Annapurnaregionen har de nepalesiska myndigheterna med stödkapital från USA och Storbritannien startat ett miljövårdsprojekt i området.

"The Annapurna Conservation Area Project" må ha initierats på hög nivå (Kung Mahendra är projektets beskyddare), men tar ändå sin utgångspunkt i livet på gräsrotsnivå ute i byarna.

Miljöprojekt nymodighet i nepalesiska bergsbyar i Annapurna

Turisterna får också bidra med en slant till projektet: Sedan 1 januari i år får de betala en särskild extraavgift på 200 nepalesiska rupier (cirka 50 kronor) för tillstånd att vandra i bergen.

Miljöundervisning till skolbarn och vuxna, renhållningskampanjer och särskilda kurser för folk inom turistnäringen ingår i projektet. Depåer med fotogen, solceller för uppvärmning, skogsplantering med plantor som tål hög höjd är andra nymodigheter som introduceras.

Projektet har sitt högkvarter uppe i byn Ghandruk, en eller två dagsmarscher från Pokhara.

Här ligger en prydlig nybyggd huslänga med kontor, skolsalar och ett utställningsrum med informationsplanscher med text på nepali och engelska.

Arbetet har organiserats i fem olika kommittéer som leder arbetet ute i byarna. Deras arbetsområden är skogsvård, utbildning av personal inom turistnäringen, fotogendepåerna, dricksvattenfrågan och hälsovården.

Hur framgångsrikt projektet kan tänkas bli, är kanske för tidigt att sia om. Den pågående konflikten mellan Nepal och Indien har förmödligen lagt åtminstone delar av verksamheten i träda. Handelshindren har ju exempelvis satt stopp för leveranser av fotogen.

Men i januari i år, innan konflikten bröt ut, tycktes projektet ha vunnit framgång och tagits emot positivt bland byborna som i allmänhet väl kände till vad det handlade om.

— Det är trevligt att turister från andra delar av världen vill komma hit till oss, men vi måste kunna bevara vår kultur och vår natur, var en vanlig åsikt i byarna utmed vandringslederna.

Medvetenheten om problemen tycks ha vaknat — i sig ett stort steg i rätt riktning.

Text och bild: TOBIAS HELLSTRÖM

Jordlösa och lantarbetare demonstrerar i Khammam i Andhra Pradesh med Shri Madhavan i spetsen. (Foto: Henrik Pederby)

Den kämpande antropologen

Hans farfar var kung. Hans far var överste och själv är P K S Madhavan antropolog. Han har grundat Aware, en organisation som bl a arbetar bland stambefolkningen i södra Indien. Nyligen besökte han Sverige för att sammanträffa med Diakonia som stöder Aware. SYDASIEN träffade honom.

— Jag kommer från en ortodox hinduisk familj i Kerala. Min familj ägde stora jordegendomar och flera gruvor. Jag var enda sonen och blev väl omhändertagen. Om fattigdom visste jag ingenting.

— Jag utbildade mig till antropolog och fick snart ett fint arbete som rådgivare till Planeringskommissionen. Min uppgift var att ge råd hur den statliga utvecklingsplaneringen skulle anpassas efter stambefolkningens kultur. Jag grep mig an mitt arbete med stor entusiasm, men insåg snart att ingen brydde sig om mina synpunkter. Efter tre år sa jag upp mig för att inte förslösa min tid.

— Väl hemma började jag fundera över livet. Jag som aldrig hade varit religiös började tänka att det ändå fanns något som låg bortom vad jag kunde förstå. Det fanns något mystiskt som gick över vår fattningsförmåga. Hur skulle annars *Veda* och *Upanishaderna* ha kommit till? Jag studerade dem och där stod mycket om att fränsäga sig världen. Jag, som ju var utan arbete, beslöt mig för att pröva. Jag blev en *sadhu* i Himalaya. Jag vandrade runt med andra *sadhu* och åt vad byborna gav oss. Klädd i ett tygskynke vandrade jag till Ganges källa, men långsamt kom jag underfund med att dessa *sadhu* som av sagt sig världen ändå hade sina bankkonton kvar. Jag stördes också av att när de stora mästarna diskuterade så

handlade det alltid om filosofi, aldrig om fattigdom och mat. Jag började betrakta dessa *sadhu* som agenter för det kapitalistiska systemet, som står på de rikas sida eftersom de får stöd därifrån. Efter tre år lämnade jag *sadhulivet*, men en del av min mentala styrka har jag den tiden att tacka för.

Byråkratin bromsar

— När jag kommit hem igen beslöt jag mig för att skriva en doktorsavhandling i antropologi. Jag begav mig till en mycket primitiv stam i Andhra Pradesh som heter *chenchu*. Jag valde ett område där det bodde 5000 *chenchu*, på vars utveckling regeringen under tio år spenderat 10 miljoner rupier. Min forskning syftade till att ta reda på hur pengarna hade använts. Jag kom till resultatet att 62 % av pengarna hade gått till byråkratin, 31 % hade hamnat i olika mellanhänders fickor och bara 7 % av pengarna hade nått fram till *chenchu*. Och av de pengarna som nått dem hade bara en liten del fått en vettig användning.

— Men jag skrev aldrig någon avhandling. En sådan hade varit en akademisk merit för mig och givit de intellektuella något att fundera över, men *chenchu* hade inte blivit hjälpt. En avhandling hade bara varit ytterligare ett exempel på exploateringen av dem.

— Jag insåg att om utvecklingsarbete ska

lyckas så krävs ett folkligt deltagande. Om befolkningen hålls utanför planeringen kommer den för evigt förbli liksom en tiggare som bara väntar på vad som ska komma härnäst. Befolkningen måste vara organiserad och medveten. Därför bildade jag Aware (Action for welfare and awakening in rural environment.) Det var år 1975.

Återvinner jord

— Sen dess har Aware vuxit och utvecklats. Vi bedriver nu verksamhet i Andhra Pradesh liksom i de andra sydindiska staterna, men också i Orissa. Vi arbetar främst med stambefolkning, men också med *harijan*. Vi har kurser i hälsovård, juridik och mycket annat. Vi utvecklar jordbruket och ordnar massmöten. På det juridiska området, där vi varit mycket framgångsrika, arbetar vi för att återvinna den jord som gått förlorad från stambefolkningen och för att befria *bonded labourers*.

Vi driver fem sjukhus, ett på en båt i floden Godavari. Vi arbetar också med alternativa energikällor som biogas, planterar fruktträd och bistår efter naturkatastrofer. Aware har idag sju hundra anställda och vår verksamhet berör omkring en miljon människor.

— En förutsättning för att Aware ska arbeta i en by är att befolkningen inte dricker alkohol. Sprit sägs vara en kultur, men för mig är sprit en konspiration för att hålla kvar de fattiga i fattigdom. Lantarbetarnas löner betalas med sprit, men inte prästernas.

— Det är naturligt att Aware möter motstånd från många håll. Den lägre byråkratin är emot oss liksom korrupta entreprenörer, sprit-handlare, jordägare och poliser. Två av våra anställda har dödats och på mitt huvud är en stor belöning uppsatt.

— Också den indiska regeringen är miss-tänksam mot vår verksamhet eftersom hälften av våra inkomster kommer från utlandet. Detta beroende av utlandet är vår största svaghet, medan vår styrka är alla de människor som stöder oss.

KALLE KJELLMAN

Shri Madhavan på besök i Stockholm. (Foto: Henrik Pederby)

Konferens om Chittagong

Kommer "the District Council Law", den nya lag som Bangladesh regering infört i Chittagong Hill Tracts (CHT) att lösa konflikten i området? Det blev en av de stora frågor som diskuterades under den internationella konferens som anordnades om situationen i CHT den 20-21 maj. För första gången medverkade även en representant för Bangladesh ambassad för att föra en diskussion med minoritetsfolk från området.

Ett av världens största och grymmaste folkmord har under de senaste 20 åren pågått i Chittagong Hill Tracts, sydöstra Bangladesh. De mongoliska folkgrupper som lever i området skiljer sig både när det gäller kultur, religion (buddhister och kristna) och språk från bengalerna på slättlandet. I stället är de nära relaterade till folkgrupper i sydöstra Indien.

Vid delningen av Pakistan och Indien ville man också tillhöra Indien men kom av administrativa orsaker att tillhöra Öst-Pakistan. Idag hotas de av inflyttade låglandsbengaler som, stödda av den bangladeshiska armén, försöker ta över jord att bruka. Tusentals bergsfolk har fördrivits från sina jordar, 50 000 flyktingar beräknas finnas i flyktingläger i Indien.

Täta vittnesmål kommer om massakrer på bergsfolken; byar utplånas och bränns, kvinnor våldtas, barn och vuxna dödas. Av en befolkningsgrupp som för 20 år sedan uppgick till 600 000, beräknas idag mellan 100 000 och 200 000 ha dödats.

De är idag redan en minoritet i sin egen region och hotas av en

total kulturell och mänsklig utplåning. Området har sedan 1964 varit stängt för journalister och oberoende observatörer vilket gjort att information om vad som händer varit svårtilgänglig. (Sydasien har vid ett antal tillfällen behandlat CHT, senast nr. 2/86).

Seminarium

Mot bakgrund av detta anordnade tre minoritetsrättsorganisationer: IWGIAs lokalgrupp i Göteborg (International Work Group for Indigenous Affairs), M.I.G. (Minority Interest Group Uppsala) och Föreningen Fjärde Världen (Stockholm) en internationell konferens om CHT. Under två dagar hölls föredrag och diskussioner om situationen i området. Lördagen innehöll föredrag med avslutande öppen diskussion, söndagen mindre seminarium för de organisationer som medverkade.

Målet för konferensen var att sprida kunskap om situationen och skapa opinion mot missförhållandena i CHT samt att ifrågasätta Sveriges för närvarande passiva roll i denna konflikt. Utrikesdepartementet var inbju-

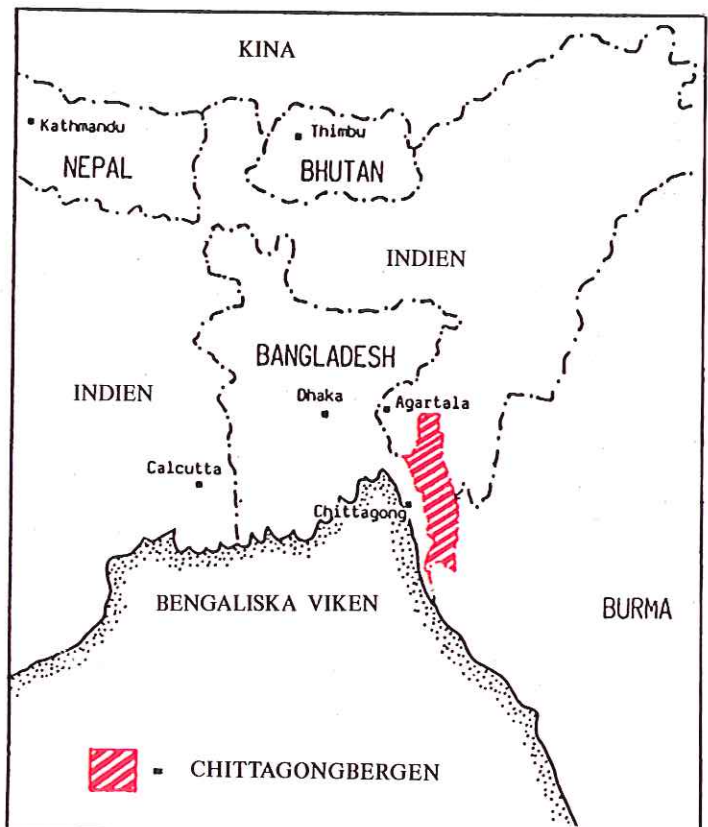
det att tala men avstod med motivering att det ej kan uttala sig officiellt utan att regeringen fattat beslut i frågan. Därmed kom inriktningen på "Sveriges roll i konflikten" i skymundan. Hur UD ser på konflikten och om det på något sätt har agerat, är ännu oklart.

Konferensen inleddes av Andrew Grey från IWGIA, Köpenhamn, som talade om begreppet folkmord. Enligt honom är det ingen tvekan om att det som sker i CHT måste klassificeras som folkmord enligt den definition som FN-deklarationen fastslagit. IWGIA har också under

mer än en tio års period mottagit rapporter om övergrepp på bergsbefolkningen.

Illegal vistelse

Amnestys rapport kunde dock bara påvisa ett fåtal övergrepp på lokalbefolkningen. Anjelica Pathak från Amnesty International menade dock att detta berodde på att Amnesty aldrig kan gå ut med uppgifter som inte säkert kan verifieras samt att de under sin resa i Bangladesh och CHT 1988 inte fick någon möjlighet att tala med minoritetsfolkens representanter. Man hade hela tiden militär eskort vilket

Dewan (t v) från det förenade folkpartiet kritiserade skarpt den nya lagstiftningen för Chittagong. "Den legitimerar bengaliskt inflytande", menade han. Rahman (t h) från Bangladesh ambassad beskrev lagen, utan att bemöta kritiken. (Foto: Johanna Fries)

knappast beredde vägen för en meningsfull diskussion med minoritetsfolken.

Innan representanten för Bangladesh ambassad höll sitt anförande talade också *Wolfgang Mey*, en antropolog som under ett flertal år levt i Bangladesh och illegalt vistats i CHT. Han berättade om de kulturella förhållandena i området och om de förändringar som skett genom den kraftigt ökade invandringen av bengaliska nybyggare.

Hans föredrag fördjupades genom *Mohid Talokdra* från *Chakma folket* som redogjorde för biståndsinsatser i CHT, projekt som enligt honom på intet sätt har förbättrat levandeförhållandena för bergsbefolkningen utan snarare försämrat dem genom att nya områden öppnats för exploatering utifrån.

Genom *Mr Rahmans*, från Bangladesh ambassad, anförande förändrades stämningen bland konferensdeltagarna, från bifall av vissa deltagare till skeva leenden från andra. Det handlade om "the District Council Law", den lag som enligt Bangladesh regering ska förändra och förbättra situationen i CHT. Mr. Rahman tog överhuvudtaget inte upp anklagelserna om övergrepp utan inriktade all sin kraft på att beskriva den nya lagen och hur bra det faktiskt är i CHT.

The District Council Law har ett vackert yttre där det talas om att den kommer ge befolkningen i CHT en hög grad av självbestämmande. CHT kommer att delas upp i tre administrativa distrikt i vilkas styrelser både stamfolk och nyinflyttade bengaler ska vara representerade.

Den 25 juni valdes distriktsledamöter till de tre distrikten, något val om lagens införande som sådant har inte skett. Därmed har den också ersatt engelsmännen "Regulation of 1900" som gav minoritetsfolken ett visst skydd och en stark konstitutionell ställning. Mr. Rahman sa vidare att inför valen skulle CHT stå öppet för journalister att resa fritt.

Ny lag

Mr. Rahman följdes av Mr. *Dewan*, representant för JSS (förenade folkpartiet), det enda politiska partiet i CHT. Mr. Dewan riktade skarp kritik mot den nya lagen och såg den som ett sätt att legitimera det bengaliska inflyttandet i området.

Studerar man lagen närmare ser man att de tre församlingar som ska bildas under den nya lagen endast har inflytande över ca. tio procent av CHT genom att skogsreservat och annan klassad mark undantas. De tre församlingarna saknar dessutom reell makt. Deras befogenheter sträcker sig över sådant som primär sjukvård och utbildning men innebär ingen egentlig kontroll över CHT.

Mr. Dewan vädjade istället till västerlandet: Har inte de västerländska länderna i egenskap av biståndsgivare möjlighet att utöva påtryckning på Bangladesh regering för att få stopp på förtrycket i CHT? Han pekade på den stora betydelse Sveriges beslut att lägga ner det SIDA-stödda skogsprojekt i CHT fick. Han tog dessutom upp flyktingarnas situation i Indien där det råder akut brist på mat,

mediciner och kläder samt vädjade om ett internationellt stöd till dem

Lördagens avslutande öppna diskussion blev intensiv och stundtals hätsk. Förutom "the Council Law" diskuterades bl a JSS krav på provinsiell autonomi och självbestämmande. Mr. Rahman upprepade den officiella inställningen att provinsiell autonomi för CHT strider mot landets konstitution och att Bangladesh likt andra länder inte kan acceptera något sådant.

En person från Bangladesh frågade Mr. Dewan om minoritetsfolken ville skapa en egen stat eller om de ser sig som bengaler. Här ligger kärnpunkten i problemet, menade Mr. Dewan. "Vi vill inte skapa en egen stat utan fortsätta tillhöra Bangladesh, men vi är inte bengaler. Vi är ett folk med egen kultur, eget språk och eget sätt att leva. Det är detta vi kämpar för och på samma sätt som ni bengaler kämpade för er kultur mot regimen i Karachi kommer vi att kämpa för vår."

Ambassaden erkände

Det har arrangerats ett antal konferenser om CHT under de senaste åren (senast i Amsterdam 1986) och sammanfattningsvis kan det sägas att ämnet är lika aktuellt och viktigt nu som då. Denna gång gavs det också möjlighet för de svenska minoritetsrättsorganisationerna att skapa kontakt med andra europeiska minoritetsrättsorganisationer för ett fortsatt samarbete.

Vad som var ett genombrott denna gång var att Bangladesh ambassad för första gången val-

de att medverka i en diskussion om konflikten. Man erkände för första gången att det överhuvudtaget existerar ett problem! Detta betyder dock inte att vi bör acceptera den nya lag som ska "lösa problemen" i CHT.

Mycket troligt är att den endast kommer att fungera som en täckmantel för fortsatt förtryck. Den har genomdrivits utan någon demokratisk process och styrelseorganen i de tre distrikten kommer inte ha någon exekutiv makt i avgörande frågor.

Information om valen den 25 juni i CHT har varit svårtillgänglig. Det talas om att journalister ej fick resa fritt (som påstås) utan var hänvisade till ett fåtal större orter. Valdeltagandet var där mycket lågt (20-30 %) och veckorna före valet skedde en stadig upptrappning av våldet, bl a har rapporter kommit från byn Longadu den 4e maj där mer än 50 personer ska ha dödats av militär och bengaliska nybyggare.

Vad som sker i CHT är tyvärr inte något ovanligt i ett globalt perspektiv. Det går att jämföra med många andra områden där ursprungsfolk utsätts för förtryck. På grund av att de befinner sig i samhällets marginal (ofta faller de också utanför systemet med nationalstater) har de svårt att göra sina röster hörda. Detta betyder att också vi måste ta vårt ansvar för vad som sker och inte endast förbli åskådare.

Under hösten 1989 kommer IWGIA, MIG och Föreningen Fjärde Världen att utarbeta en skrift som behandlar situationen i CHT där också vissa av de föredrag som hölls på konferensen kommer att ingå.

JOHANNA FRIES

Asien Specialisten

Boka din resa hos oss till Bangladesh, Indien, Nepal, Pakistan, Sri Lanka, Thailand, Singapore, Malaysia, Indonesien.

Metropol Resor

Luntmakarg 42
111 37 Stockholm
Tel 08-10 45 58, 24 10 51

Afghanistan

Afghansk rebelluppörelse

30 soldater ur en av de rivaliserande gerillagrupperna i Afghanistan dödades den 9 juli i år. Dådet utfördes av anhängare till den fundamentalistiska gruppen Hezb-i-Islami.

Som svar på mordet tillfångatogs 300 män ur denna grupp av rebellgruppen Jamait-i-Islami, den grupp de trettio dödade soldaterna tillhört, under slutet av augusti.

Den ursprungliga händelsen utlöste diskussioner i Washington om hjälpsändningar och om Mujiahedins övergripande strategi. Hezb-i-Islami är, trots sin anti-västinställning, gynnat av Pakistan och motar amerikanska vapensändningar därifrån.

Bland de 300 fångarna återfinns kommandant Sayed Jamal, den man som ges skulden för massakern den 9 juli.

Far Eastern Economic Review, 3 aug. samt *SvD*, 25 aug.

Bangladesh

Toppmöte uppskjutet

Bangladesh utrikesminister A. I.

BÖCKER OM INDIEN och TIBET

Avedon, J.F: *In Exile from the Land of Snows*. 477 sid. Tibets 1900-talshistoria, Kinas intåg, Tibet under kinesiskt styre, livet i exil. 150 kr.

van Walt, M: *The Status of Tibet*. 382 sid. Förf är internationell jurist o den tibetanska exilregeringens juridiske rådgivare. Redogörelse för Tibets historiska status och de sinotibetanska förbindelserna. 230 kr.

Ståhl, D: *Indien - en historisk översikt*. Häfte, 38 sid. Kortfattad historisk sammanfattning. 60 kr.

Ståhl, D: *Indien - livsattityder, etikettsregler*. Häfte, 16 sid. Kortfattat om sociala mönster, värderingar o praktiska råd. 50 kr.

Östholm, I: *Indien kallar*. 247 sid. Förf startade ett forskningscentrum i Indien. Här berättar han sina äventyr om detta: Byråkrati, klimat, bitiska hundar, kulturella krocker o ett oförstående hemmakontor. 140 kr.

Böckerna beställs genom insättning av likvid på postgiro 460 75 60-2. Ange önskade böcker på talongen. Begär vår kompletta boklista!

Bokförlaget EMPATUM

Engelbrektsgratan 39

114 32 STOCKHOLM 08-10 05 96

Mahmuds initiativ att samla medlemmarna i sjunationersgruppen (SAARC) misslyckades. Toppmötet som skulle ha hållits i början av augusti uppskötts på obestämd framtid. Sri Lankas president Premadasa har förklarat att landet inte deltar förrän Indien dragit tillbaka sina trupper.

1990 är det meningen att Sri Lanka ska ta över ordförandeskapet från Pakistan som nu leder den fyra år gamla SAARC-gruppen. Pakistan har uttryckt sitt ogillande över det omfattande initiativ som Mahmud tog. Händelsen förstärkte den redan spända situationen mellan Bangladesh och Pakistan som bland annat lett till ett upptrappat handelskrig.

(Far Eastern Economic Review 3 augusti)

Indien

Boforshaubitsar nu på licens

I höst kommer troligtvis del 2 i Bofors stora Indienorder att under-tecknas. Det skulle innebära att Indien får köpa fler haubitsar för samma pris som vid den första leveransen, samt tillstånd att börja tillverka på licens.

Kostnaden kommer att överstiga den första delen, vilken låg på 8,4 miljarder kronor.

Huvudentreprenören för licenstillverkningen i Indien blir det statliga Bmel. Företaget kommer då eventuellt att få lån på 1 miljard — av Bofors — för att köpa in komponenter.

De 400 fälthaubitsarna i del 1 är nu snart färdiglevererade.

I Indien har anklagelserna om mutbrott i Boforsaffären lett till politisk kris där oppositionen krävt Rajiv Gandhis avgång och att ordern skulle annulleras.

En indisk vapenhandlare vid namn Win Chadha har agerat mellanhand vid vapenaffärer tidigare med Bofors. Vart de 32 miljoner, som Bofors betalat till ett schweiziskt konto, tagit vägen är ännu oklart. I Indien avgick i somras stora delar av oppositionens ledamöter i parlamentet i protest mot oklarheterna om mutor.

Dagens Industri, 16 augusti

Bhopaloffren protesterar

Ersättningssumman för Union Carbide fastställdes av Indiens högsta domstol till 470 miljoner dollar. Det ursprungliga kravet var på 3,3 miljarder dollar. Beslutet har lett till sittstrejker och protester. Katastro-

Notiser från SYDASIEN juli - september

fen för nästan fem år sedan dödade 3000 människor och 20 000 skadades allvarligt.

Hur summan fastställdes är inte klarlagt, inte heller hur återbetalningen ska ske till anhöriga och skadade. Bedömare menar att om olyckan skett i USA hade kompensationskravet tvingat företaget i konkurs.

Nära 600 000 medborgare i Bhopal lider ännu i dag av sviterna från gasolyckan. Brist på medicin och sjukvård gör att minst ett gasoffer dör varje dag.

Union Carbides lagerfabrik innehåller fortfarande 20 ton av den giftiga MIC-gasen. Företaget bedriver idag i nordöstra Indien fältstudier med nya växtpreparat. Försöken är ännu ej godkända av den indiska regeringen.

(New Internationalist, juli)

Ettårslockouten avslutad i Bombay

Efter ett års lockout har flertalet av de 4 000 anställda kunnat återgå till sina arbeten på Hindustan Lever i Bombay. Fabriken tillhör Unilever och är det största multinationella företaget i Indien. Det producerar tvättmedel och hushållsartiklar.

Genom den holländska fackföreningen Industribond FNV har de lockoutade fått hjälp under konflikten genom en insamling som gett mer än 160 000 svenska kronor.

Företaget har påverkats av internationella påtryckningar, och förhandlingar har skett i Holland mellan Unilever och FNV.

Men konflikten är långt ifrån löst. Trakasserier mot de fackligt aktiva i

Hindustan Lever Employeers Union fortsätter. Fackordförande Bennet D'Costa och andra ledare har blivit omplacerade och arbetar på mindre enheter, långt bort från huvudbyggnaden. Många av de som återvänt har krävts på "kontrakt" där de avböjer fackligt engagemang.

Det var företagets rationaliseringsplaner och anställning av arbetare med lägre lön, som gav upphov till den nu drygt ett år långa konflikten. Den starka fackföreningen har tidigare drivit igenom löneförhöjningar, vilket lett till företagets besparingsjakt.

International Labour Report 34/35

Glaciärkriget i Kashmir upphör

Konflikten mellan Indien och Pakistan på den 6 000 meter höga Siachenglaciären i norra Kashmir är på väg att lösas. Alltsedan ländernas frigörelse 1947 har gränsdragningen varit oklar. 1949 års kartor accepterades länge och en eldupphörinje fastställdes för det nästan 300 000 kvadratkilometer stora området — en yta stor som halva Sverige.

1972 deklarerade Indira Gandhi och Ben Ali Bhutto att väpnade styrkor ej skulle användas. Oklarheterna om gränsen ledde dock till att militärstyrkor drabbade samman 1987. Sedan dess har hundratals soldater dödats.

Målet för Rajiv Gandhis och Benazir Bhuttos förhandlingsdelegation är nu att återigen låta området vara ett ingenmansland. Ett återtagande av de indiska trupperna ska ske samtidigt som Pakistan gradvis

reducerar stödet till Sikh-separatister som bedriver militär träning i 14 läger i pakistanska Punjab.

(The Economist 22 juli)

Indisk energisatsning

Utanför Trivandrum i södra Indien har landets första vågkraftverk tagits i bruk. Kraftverket som vilar på havsbotten väntas med havsvågornas hjälp ge 75 000 kilowatt.

I Bombay ska ett gasnät byggas till 600 000 hushåll. Naturgasen kommer från indiska oljefyndigheterna där idag fyra-fem miljoner kubikmeter naturgas bränns upp per dygn.

(Alternativet/Teknisk utblick)

Maldiverna

17 dödsdömda på Maldiverna

Av 73 personer inblandade i kupp-försöket på ögruppen Maldiverna förra hösten dömdes 17 stycken till döden. Bland dessa fanns fem maldiver inklusive kuppledarna, affärs- mannen Abdulah Luffi.

De lankesiska tamiler som inte fick dödsstraff fick fängelsestraff mellan 17 och 38 år.

(TTAFP, Colombo)

Nepal

Blockad orsakar översvämning

Indiens blockad av oljeleveranser till Nepal har lett till ökad skogsavverkning. 33 000 hektar skog har avverkat i Himalayas sydsluttningar de senaste fem månaderna för att

användas till uppvärmning.

Erosionen som följt, har medfört svåra översvämningar på låglandet i Bangladesh.

TTDPA, 17 augusti

Pakistan

Pakistan åter i Samväldet?

Medan Pakistans premiärminister Benazir Bhutto var på ett tvåveckors besök i Storbritannien i början av juli växte inrikesproblemen. Visserligen ökade landets satsning på utbildning med 60 procent förra månaden. Men det totala anslaget till utbildning är ändå bara tre procent av landets budget — försvaret slukar 80 procent. 90 procent av kvinnorna kan varken läsa eller skriva och befolkningstillväxten är en av de högsta i världen.

Nästa budgetår mottar landet 581 miljoner dollar från USA. Bhutto avslutade besöket med att diskutera återinträde i det Brittiska samväldet, som idag har 48 medlemsländer — före detta kolonier.

Hemma i Pakistan väntar tuffare tag: en stor svart ekonomi fylld med heroinpengar och skattefiffel samt uppgörelser med armén, jordägare och oppositionen.

(The Economist 15 juli)

Oppositionsledare utsedd

Ghulam Mustafa Jatoi har utsetts till ledare för den nio partier starka oppositionen i Pakistan. En betydelsefull orsak till utnämningen var att han bor i Sindh-provinsen.

Det var just i Sindh-provinsen som premiärminister Benazir Bhuttos Pakistan People's Party (PPP) vann en jordskredsseger i det nationella

valet i december i fjol. Oppositionen hoppas nu få röster genom Jatois lilla National People's Party.

Jatoi gjorde sig tidigt känd i politiska kretsar. Som ledamot i nationalförsamlingen 1962 och 1965 yttrade han inte ett enda ord. Han var dock medlem i PPP när de kom till makten 1971. Benazir Bhutto anklagar nu honom för samarbete med diktatorn Zia-ul-Haq när hennes far avrättades 1979.

(Far Eastern Economic Review 3 augusti)

Sri Lanka

— Sänd hem indiska trupperna!

Indien förbereder en ny tidplan för hur den indiska truppstyrkan på Sri Lanka ska hämtas hem, men planen har inte diskuterats med Sri Lankas regering, uppger UD-tjänstemän i Colombo för nyhetsbyrån KUNA.

Sri Lankas president R Premadasa har tidigare begärt att Indiens senast i Oktober ska ha hämtat hem sina trupper i en takt på 3 000 trupper per vecka. Indiens regering förklarade då att tidsramen borde sträckas till mars nästa år.

De indiska trupperna skickades till Sri Lanka i juli 1987 med ansvar för att övervaka ett fredsavtal som skulle ge öns tamilska minoritetsbefolkning större självstyre. De indiska trupperna drogs emellertid in i väpnade strider med den största tamilska gerillagruppen Eelams befrielse-tigrar LTTE som vägrar erkänna avtalet. Motståndet mot de indiska trupperna har ökat och nu kräver också president Premadasa att trupperna ska bort.

I ett uttalande manar LTTE övriga grupper i Sri Lanka, tamiler som

singaleser, att gå samman för att driva ut de indiska trupperna.

President R Premadasa har samtidigt inbjudit landets samtliga 18 politiska partier till ett möte i Colomboden 18 september. Syftet med mötet ska vara att nå försoning, fred och en återgång till normala förhållanden, heter det. Det militanta folkets befrielsefront, JVP, sägs vara ett av de partier som bjudits in.

IPS-TTAFP

JVP-sympatisörer bakom universitetsmord

Vicerektorn för Sri Lankas största tekniska högskola mördades i början på september. De tre gärningsmännen misstänks vara medlemmar av en vänstergrupp känd som DJV, Patriotiska folkörelsen.

Den mördade Patuwathavithane hade gjort sig ovän med det mäktiga studentförbundet IUSF. Orsaken var att han stött militärens aktioner mot studenter som misstänktes vara medlemmar av den singalesiska vänsternationalistgruppen JVP, Folkets befrielsefront.

DJV betraktas som JVPs militära gren och misstänks för mord på tussentals regeringssympatisörer. Vice-rektorn sågs som nära knuten till regeringspartiet UNP, Förenade nationalpartiet.

Väldsamma protester ledde till att de fem universiteten i Södra Sri Lanka stängdes i juli.

Utbildningsminister A C S Hameed meddelade i helgen att universiteten inte öppnar förrän 1990. Bland studenterna är kritiken hård mot Hameed som brutit sitt löfte att ta reda på vad som hänt studenter som gripits och "försunnit".

IPS 11 september

Sammanställning: Gunnel Cederlöf, Tobias Hellström, Hasse Karlgren.

Vem håller rätt kurs?

Att Bo Gunnarsson är magsur (SYDASIEN 2/89) och låter sina uppstötningar gå i tryck varken förvånar eller berör mig.

Däremot vidhåller jag med eftertryck att det är ett jäkla slarv att i ex placera afghanska städer i fel väderstreck eller skriva om bataljer i orter som inte ens existerar.

Det är både slarv och nonchalans, som man inte likt Gunnarsson bör försöka bortförklara

me i att det blott är byråmaterial. Har man en sån inställning är man en usel och källkritiklös journalist.

Vad jag slutligen använde min fars/dari till torde med all önskvärd tydlighet framgå av boken "Väldtaget land" (1986). Skarpare än så kan knappast kritiken mot Sovjets övergrepp i Afghanistan formuleras.

C-J CHARPENTIER

Den snäva Afghanistandebatt som förts mellan B. Gunnarsson och C. J. Charpentier i nr 3/88 och 2/89 avslutas härmed för SYDASIENS del.

Prenumerera på Sydasien

Avsändare:

SYDASIEN
Box 1142
221 05 LUND

Utgivningspostkontor
LULEÅ 1

POSTTIDNING

BEGRÄNSAD
EFTERSÄNDNING

Vid definitiv eftersändning
återsänds försändelsen med
nya adressen på baksidan

Här skulle ditt namn stått om du hade
prenumererat. Ett år (= 4 nummer) kostar
80:-. Institutioner och utland 100:-. Postgiro
SYDASIEN 79 54 96-9.

Indien genomgår nu en period, som inte bara är mycket kritisk, utan även bär på möjligheten till en betydligt farligare utveckling. Vidare har den interna situationen beröringspunkter med de alltmer spända relationerna till landets grannar i norr och söder — Sri Lanka och Nepal.

Internt nåddes kulmen i den nuvarande perioden, då ungefär 100 ledamöter av Lok Sabha (underhuset i parlamentet) avgick. Detta var en gemensam aktion, med representanter från oppositionens alla partier, från BJP till höger till kommunisterna på vänsterkanten. Massaktionen följdes av kraftfulla och stormiga demonstrationer, där oppositionens parlamentsledamöter hindrade Lok Sabhas arbete i tre dagar, med början i parlamentets monsunsammanträde i mitten av juli. Oppositionens dramatiska offensiv mot Rajiv Gandhis regering, hade orsakats av en rapport från Controller Auditor General (CAG). Där behandlades den indiska regeringens inköp av kanoner från Bofors.

CAG innehar en författningensenlig post, med konstitutionellt ansvar att vaka över regeringens finansiella agerande.

Resultatet av rapporten blev motstridiga slutsatser från CAG och den samlade parlamentariska kommitténs (JPC) rapport angående Boforsavtalet. Den senare, ett beställningsarbete, där regeringen rentvåtts från alla anklagelser om korruption och otillåtet inköp av Boforsvapen. Betecknande nog, fanns ingen representant från något oppositionsparti i JPC, då dessa bojkottat kommittén på grund av den uppenbara inbyggda dominansen från det regerande partiet.

- - - - -

Så som man kunnat förutse, genomförde kommittén ett "rengöringsarbete".

CAG-rapporten å andra sidan granskade inte bara tidigare tvivel kring och misstankar om länkar till indiska partier, och om att Boforsvapnen egentligen är av underordnad betydelse, jämfört med erbjudna franska vapen. Rapporten sprider också ljus över nyare oegentligheter. Den fastslår till exempel att ammunition till ett värde av 3 289,8 miljoner rupies hade beställts, efter att uppsatta parametrar vilseletts. Vidare sägs att förseglade lådor, vilka innehöll två typer av ammunition, visade sig vara tomma då de öppnades.

Just som uppståndelsen bröt ut kring CAG-rapporten, verkade Rajiv Gandhi

ha återtagit något av vad han tidigare förlorat, och gått vidare i en taktisk offensiv mot oppositionen. Janata Dal-regeringens fall i delstaten Karnataka, som orsakats av intern träta och misstankarna runt den förre delstatsministern, J K Hedge, markaffärer i Bangalore, hade skapat tvivel hos allmänheten om önskvärdheten och trovärdigheten hos alternativ administration av oppositionspartierna.

I detta läge fortsatte Rajiv Gandhi befästa sin position med hjälp av populistiska metoder. Speciellt genom sysselsättningsskapande åtgärder (Jawahar Rozgar Yojana) och insatser för att avsevärt stärka demokratin på gräsrotsnivå, med större författningensenlig makt till landsbygdsparishads (styrelser) och kommunstyrelser i städerna. I förslaget ingår också att platser i styrelserna reserveras för kvinnor och låga kaster (scheduled castes and tribes).

Oppositionen tog detta för tomma vallöften.

Sysselsättningsåtgärderna skulle få liten betydelse, då de totala resurser som avsatts för dessa, ungefär motsvarar vad som tidigare avsatts för sysselsättning på landsbygden i tidigare åtgärdsprogram.

Resurserna för de senare har nu styrts till Jawahar Yojana. Den förändring det lokala självstyret innebär, enligt oppositionen, är bara att medel och makt överförs från (icke-Congress) delstatsregeringar, till parishads och kommunstyrelser, utan att de totala resurserna ökas.

Vad mer är; utan att grundläggande jordreformer genomförs och att den maktbas som innehar egendomarna på landsbygden bryts upp, kommer den ökade makten i de lokala styrena direkt eller indirekt att utövas av den exploaterande klass/kast hierarkien.

- - - - -

Det må vara hur det vill med det, men oppositionen har verkligen lyckats genom de senaste politiska manövrerna, att orsaka bakslag för Rajivs försök att befästa sina positioner, och än mer gjort Bofors-korruptionen till en evig stridsfråga.

Oppositionen använder sin framgång, genom att pressa regeringen till att hålla tidiga val till Lok Sabha, och att försöka öka sina mandat i dessa. Den hoppas också kunna skapa splittring och me-

Ajit Roy

Indien i kris

ningsskiljaktligheter inom Congress(I). Ännu så länge har bara två av parlamentsledamöterna inom Congress(I) lämnat partiet på grund av Bofors-affären, medan några av oppositionens trogna medlemmar har återgått till det regerande partiet.

Det finns nu några möjligheter som inte kan förbises:

Om Rajiv Gandhi känner sig inträngd i ett hörn av oppositionen, kan han söka en utväg genom en konstitutionell eller icke-konstitutionell kupp à la Indira, som den hon genomförde 1975. Under tiden arbetar oppositionen på ett militärt handlingsprogram med massaktioner, för att tränga upp och konfrontera Congress(I)-regeringen. Detta är ett program som kan föra hela oppositionen samman, från BJP till kommunisterna.

Parallellt med detta skapar Rajiv Gandhis klumpiga hantering av situationen i Sri Lanka och Nepal nya kriser.

Trots det högtidliga löftet i Indien-Sri Lanka-avtalet, vägrar han svara på öns presidents begäran, att de indiska väpnade styrkorna ska lämna landet. Genom detta begår Indien en "passiv aggression". I Nepal försöker Rajiv Gandhi bevara ett slags avtal om orättvisa relationer med landet.

För att betala enorma försvarskostnader, inte bara till IPKF (Indian Peace Keeping Forces) på Sri Lanka, utan även till uppbyggnaden av en stor missilbas för att ge trovärdighet åt Rajiv Gandhis ställning som "minisupermakt", eller "regional supermakt", skinnas det indiska folket.